

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CADRUL DE REFERINȚĂ AL CURRICULUMULUI PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC *(actualizat)*

ABILITĂȚI

CUNOȘTINȚE

CERTIFICARE

COMPETENȚE

EVALUARE

REZULTATE
ALE ÎNVĂȚĂRII

2024

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CADRUL DE REFERINȚĂ

**AL CURRICULUMULUI PENTRU
ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC
(ACTUALIZAT)**

Chișinău • 2024

Aprobat:

- la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces verbal nr. 6 din 19 noiembrie 2015;
- prin ordinul Ministrului Educației nr. 1128/2015;
- actualizat prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării al Republicii Moldova nr. 1652/2024

Elaborat de către membrii Grupului de lucru aprobat prin dispoziția Ministrului Educației al Republicii Moldova nr. 263/2015.

Actualizat de către membrii Grupului de lucru aprobat prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării al Republicii Moldova nr. 1020/2024.

Cadrul de referință al curriculumului pentru învățământul profesional tehnic a fost elaborat (actualizat) în cadrul proiectului de asistență tehnică Consolidarea Sistemului de Educație Profesională Tehnică în Moldova (CONSEPT), implementat de Asociația Obștească "Educație pentru Dezvoltare" (AED), cu suportul financiar al Fundației Liechtenstein Development Service (LED).

Cuprins

Introducere	5
1. Curriculumul pentru învățământul profesional tehnic: provocări pentru elaborare	7
1.1. Contextul internațional.....	7
1.2. Contextul național.....	9
2. Repere proiectiv-axiologice	12
3. Principiile de elaborare a Curriculumului	14
4. Reperele conceptuale ale curriculumului	14
4.1. Abordări paradigmatică în formarea profesională	14
4.2. Centrarea pe elev	16
4.3. Elementele cheie ale Curriculumului	17
4.3.1. <i>Axarea demersul educațional pe rezultate ale învățării (competențe)</i>	17
4.3.2. <i>Tipologia competențelor</i>	20
4.4. Calificările profesionale dobândite prin educație.....	22
4.5. Evaluarea rezultatelor învățării.....	25
5. Proiectarea curriculară	27
5.1. Principii generale	27
5.2. Componentele curriculumului pentru învățământul profesional tehnic.....	28
5.3. Demersul de proiectare curriculară	28
5.4. Planul-cadru	33
5.4.1. <i>Principii de elaborare a Planului-cadru</i>	33
5.4.2. <i>Structura Planului-cadru pentru programele de formare profesională tehnică</i>	34
5.5. Structura curriculumului	35
5.5.1. <i>Organizarea curriculumului pe module</i>	35
5.5.2. <i>Organizarea curriculumului disciplinar</i>	37
5.5.3. <i>Organizarea curriculumului pentru stagiile de practică</i>	37

5.6. Resursele curriculare	38
5.6.1. Manuale și materiale didactice	38
5.6.2. Resurse educaționale deschise.....	39
5.6.3. Ghiduri metodice.....	39
6. Managementul curriculumului.....	40
6.1. Monitorizarea și implementarea curriculumului	40
6.2. Cadrul instituțional.....	41
6.3. Competențele Ministerului Educației și Cercetării	41
6.4. Competențele instituțiilor de învățământ	42
7. Cadrul didactic și curriculum	43
8. Evaluarea curriculumului.....	44
8.1. Asigurarea calității în proiectarea curriculară	44
8.2. Criterii de evaluare	45
8.3. Organizarea procesului de evaluare	45

Introducere

Cadrul de referință al Curriculumului pentru învățământul profesional tehnic (în continuare – Cadrul de referință) reprezintă un document de politică educațională, care stabilește structura și procedurile de elaborare și implementare a curriculumului pentru învățământul profesional tehnic (în continuare – curriculumul).

Scopul Cadrului de referință este de a oferi o paradigmă practică pentru asigurarea unei concepții unitare în dezvoltarea curriculumului pentru învățământul profesional tehnic. În același timp, Cadrul de referință este un mod de analiză și interpretare a curriculumului, care facilitează comunicarea profesională în interiorul și între diferite categorii de actori educaționali.

Cadrul de referință reprezintă un document bazat pe prevederile politicilor educaționale naționale și pe particularitățile/necesitățile social-economice, demografice și educaționale, elaborat în parteneriat și cooperare cu diverși factori educaționali, sociali și economici, prin care se trasează direcțiile de dezvoltare strategică a sistemului învățământului profesional tehnic.

Implementarea Cadrului de referință va asigura sporirea atractivității învățământului profesional tehnic și creșterea relevanței formative (din perspectiva dezvoltării personalității) și economice (din perspectiva contribuției la dezvoltarea sistemului socioeconomic); va orienta absolvenții spre autorealizare profesională prin evoluție în carieră; va face învățământul profesional tehnic mai inovator, accesibil și flexibil; va contribui la excelență și echitate socială prin oferirea de noi oportunități de învățare pe tot parcursul vieții.

Baza normativ-juridică. Cadrul de referință este elaborat în acord cu următoarelor acte normative:

- Codul educației al Republicii Moldova nr. 152/2014;
- Legea nr. 110/2022 cu privire la învățământul dual;
- Cadrul Național al Calificărilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 330/2023;
- Strategia de dezvoltare „Educația 2030”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 114/2023;
- alte acte normative în domeniu, aprobate de Ministerul Educației și Cercetării.

Constituția Republicii Moldova, prin articolul 35, garantează cetățenilor săi dreptul la învățatură, iar prin articolul 43, dreptul la muncă.

Codul educației al Republicii Moldova constituie baza legală pentru sistemul de educație din Republica Moldova. În Titlul IV al actualei legi sunt stipulate prevederile cu referire la funcționarea „Învățământului profesional tehnic”, organizarea și desfășurarea programelor de formare profesională ce asigură obținerea calificărilor profesionale de nivelul 3, 4 și 5 ISCED. Pentru punerea în aplicare a prevederilor Codului educației al Republicii Moldova este nevoie de elaborarea unor documente de politici educaționale, care să asigure cadrul conceptual și cel operațional al procesului de formare profesională.

Direcțiile strategice de dezvoltare ale învățământului profesional tehnic sunt stipulate în Strategia de dezvoltare „Educația 2030”, în care se declară că educația este o prioritate națională, iar formarea profesională, constituie premisa integrității socioprofesionale a cetățenilor și premisa prosperității socioeconomice. Modernizarea și diversificarea învățământului profesional tehnic, inclusiv prin dezvoltarea învățământului dual, adaptat la cerințele pieței muncii și dezvoltarea acestuia în raport cu evoluția tehnologiilor moderne, sunt deziderate strategice, a căror realizare este asigurată de către documente de ordin conceptual-operațional.

Cadrul de referință creează contextul de punere în aplicare a prevederilor art. 59 alin (1) din Codul educației al Republicii Moldova, și anume:

- a) formarea profesională a muncitorilor calificați, a maștrilor, tehnicienilor și altor categorii de specialiști în conformitate cu Cadrul Național al Calificărilor, cu Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al meseriilor/profesiilor, cu Nomenclatorul domeniilor de formare profesională, al specialităților și calificărilor, aprobate de Guvern, precum și cu nivelurile 3, 4 și 5 ISCED;
- b) recalificarea muncitorilor și a specialiștilor în diverse domenii de formare profesională.

La elaborarea Cadrului de referință s-a ținut cont și s-a asigurat compatibilitatea cu actele normative ale Uniunii Europene în domeniul formării profesionale, și anume:

- Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 22 mai 2017 privind Cadrul European al Calificărilor pentru învățarea pe tot parcursul vieții și de abrogare a Recomandării Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 23 aprilie 2008 privind stabilirea Cadrului European al Calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții (2017/C189/03);
- Recomandarea Consiliului din 24 noiembrie 2020 privind educația și formarea profesională (EFP) pentru competitivitate durabilă, echitate socială și reziliență 2020/C 417/01;
- Concluziile Consiliului European privind rolul educației și formării în cadrul punerii în aplicare a Strategiei Europa 2020;
- Concluziile Consiliului European din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale („ET 2020”);
- Declarația de la Copenhaga din 30 noiembrie 2002 și Concluziile Consiliului de la Copenhaga din 19 decembrie 2002 privind promovarea cooperării europene în domeniul învățământului profesional tehnic;
- Comunicatul de la Bruges din 7 decembrie 2010 privind intensificarea cooperării europene în domeniul educației și formării profesionale pe perioada 2011-2020;
- Agenda de dezvoltare durabilă 2030.

Totodată, Cadrul de referință este orientat spre realizarea Obiectivului 4 al Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030 „Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți” și a obiectivului Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, aprobată prin Legea nr. 315/2022, de formare a capitalului uman și social robust prin asigurarea flexibilității și permeabilității calificărilor, promovarea progresului educațional și profesional, modernizarea sistemului de educație și formare și mecanismelor de acces, evaluare și recunoaștere a calificărilor, asigurarea transparenței la toate etapele de formare și evaluare inclusiv prin implementarea soluțiilor digitale.

Funcțiile Cadrului de referință. Funcția majoră a Cadrului de referință constă în fundamentarea științifică și metodologică a proiectării, implementării și evaluării curriculumului pentru învățământul profesional tehnic.

Cadrul de referință are următoarele funcții:

Teoretico-metodologică: reprezintă un instrument de concepție și de construcție a Curriculumului.

Axiologică: se raportează la un set de valori, indică diferite tipuri de finalități scontate ale învățării, formulate în special în termeni de rezultate ale învățării.

Sistemică: sugerează modul generic de interacțiune dintre componentele curriculumului și celelalte componente ale sistemului și procesului de învățământ: instruire, evaluare, management educațional, formarea cadrelor didactice etc.

Proiectivă: definește natura și organizarea ofertei de educație pentru tineri și adulți, absolvenți de gimnaziu, absolvenți de liceu, alți beneficiari care întrunesc condițiile de acces în sistem, precum și tipul de

acțiune educațională în măsură să transpună această ofertă în formare profesională relevantă dezideratelor strategice ale Republicii Moldova.

Reglatoare și normativă: definește clar ce, cum și ce rezultate ale învățării se așteaptă de la absolvenții instituțiilor de învățământ profesional tehnic.

Pragmatică: stabilește modalitățile concrete de organizare a proceselor de instruire profesională în cadrul instituțiilor de învățământ.

Metodologică și procedurală: oferă soluții prompte, flexibile și sustenabile ale problemelor educaționale, în măsură să răspundă prevederilor conceptuale și cerințelor pieței muncii în permanentă schimbare.

Adaptivă: oferă un cadru ferm, dar și modalități dinamice și flexibile pentru ajustarea permanentă a Curriculumului pentru învățământul profesional tehnic la schimbările care au loc atât pe piața muncii, cât și în viața social-economică.

1. Curriculumul pentru învățământul profesional tehnic: provocări pentru elaborare

1.1. Contextul internațional

La nivel mondial urmărim conturarea unor tendințe care, prin esența și consistența lor, marchează evoluția civilizației. Cel mai stabil fenomen al perioadei pe care o parcurgem este schimbarea, manifestată în toate sferele vieții. În condițiile societății actuale crește tot mai mult rolul educației. Percepută și conștientizată ca prioritară, educația este abordată tot mai insistent, din punct de vedere conceptual, și la nivelul politicilor educaționale. Consolidarea preocupărilor pentru performanța educației este influențată de tendința guvernelor de a adopta decizii în concordanță cu noile cerințe și dinamica dezvoltării societății.

Transformările de ordin digital au produs schimbări semnificative în societate, fiind resimțite din ce în ce mai mult în activitățile curente ale cetățenilor, iar educația rămâne un subiect de interes major în cadrul unei comunități orientate spre evoluție, fiind mecanismul prin care aceasta se poate dezvolta pe termen lung.

Tendințele europene în domeniul digitalizării și influența pe care o au asupra educației au impulsivat procesul de transpunere în format online a învățământului profesional în mai multe țări din Uniunea Europeană. Comunitățile educaționale europene au manifestat interes față de noile tehnologii care pot fi transpuse în sistemul educațional, astfel încât, să conducă la o îmbunătățire a calității acestuia. Printre aceste tendințe pot fi menționate următoarele:

- *Promovarea învățământului hibrid:* Multe instituții adoptă modele hibride care combină învățământul față în față cu cel online, permițând flexibilitate și accesibilitate crescută pentru elevi.
- *Utilizarea platformelor digitale:* Creșterea utilizării platformelor de învățare online și a resurselor educaționale digitale facilitează accesul la materiale didactice și cursuri pentru elevi din diverse locații.
- *Formarea continuă a cadrelor didactice:* Există un accent tot mai mare pe formarea cadrelor didactice în utilizarea tehnologiilor digitale și a metodelor de predare online, pentru a asigura o educație de calitate.
- *Instruirea prin simulări și realitate virtuală:* Utilizarea simulărilor și a tehnologiilor de realitate virtuală în instruirea practică permite elevilor să dobândească experiență într-un mediu controlat și sigur.
- *Crearea de parteneriate internaționale:* Digitalizarea facilitează colaborările internaționale între instituții de învățământ, permițând schimburi de bune practici și resurse educaționale.

- *Asigurarea accesibilității și incluziunii:* Tehnologiile digitale pot contribui la creșterea accesibilității educației pentru grupuri defavorizate, oferind oportunități de învățare care, altfel, ar fi inaccesibile.
- *Evaluarea finalităților de studii prin prisma instrumentelor digitale:* Implementarea sistemelor de evaluare digitală permite o evaluare mai eficientă a rezultatelor învățării elevilor, precum și un feedback rapid/în timp real.

Aceste tendințe reflectă o transformare semnificativă în modul în care învățământul profesional tehnic este livrat și gestionat la nivel global, având potențialul de a îmbunătăți calitatea și relevanța educației pentru elevi.

Pe de altă parte, necesitatea de a întreprinde demersuri pentru o mai bună pregătire în raport cu era digitală, a scos în evidență inegalitățile în ceea ce privește accesul elevilor la tehnologie și resurse digitale, cât și anumite impedimente ale sistemului de educație precum dotările instituțiilor de învățământ, pregătirea cadrelor didactice și existența aptitudinilor și competențelor digitale în rândul acestora din urmă. Prin urmare, pentru a face față provocărilor în domeniul digitalizării în învățământul profesional tehnic, este necesară o abordare comprehensivă a acestor aspecte.

Totodată, schimbările climatice și degradarea mediului reprezintă două dintre cele mai grave amenințări ale lumii, iar Agenda 2030 pentru dezvoltarea durabilă promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economică, socială și de mediu. Agenda 2030 este corelată cu Pactul Verde european (European Green Deal) care va defini strategia de dezvoltare a UE ca primul continent neutru din punct de vedere climatic până în 2050, transformând provocările climatice și de mediu în oportunități, prin reducerea poluării și emisiilor nete de gaze cu efect de seră și restaurarea biodiversității. Aceste provocări necesită politici coerente pentru a asigura o dezvoltare durabilă atât la nivel european, cât și la nivel de țară.

În contextul dezvoltării învățământului profesional tehnic, obiectivele politicilor economiei verzi se operaționalizează prin:

- *Integrarea sustenabilității în curriculum:* Programele de formare profesională includ din ce în ce mai mult competențe legate de sustenabilitate, eficiență energetică și tehnologii ecologice.
- *Colaborarea cu sectorul privat:* Instituțiile de învățământ profesional colaborează strâns cu companiile și organizațiile care promovează practici ecologice. Aceste parteneriate ajută la alinierea programelor educaționale la nevoile reale ale industriei și facilitează organizarea stagiilor de practică relevante pentru elevi.
- *Promovarea inovației și a tehnologiei:* Se pune un accent sporit pe formarea în domeniul tehnologiilor verzi, cum ar fi energiile regenerabile, gestionarea deșeurilor și agricultura sustenabilă. Programele de formare profesională urmează să ofere elevilor oportunități pentru a utiliza și a implementa ulterior soluții tehnologice inovatoare.

Aceste tendințe subliniază importanța învățământului profesional tehnic ca instrument esențial în tranziția către o economie sustenabilă, creând locuri noi de muncă și menținând securitatea energetică.

În condițiile actuale se schimbă esențial relația dintre aspectul social, economic și educațional al societății. Scopul de bază al dezvoltării este de a ameliora calitatea vieții nu doar a unor categorii sociale, ci a tuturor cetățenilor. Economiiștii constată că repartizarea echilibrată a resurselor nu este doar o obligație morală, ci un imperativ pentru o creștere economică sigură și o stabilitate politică. A fost constatat faptul că dezvoltarea socială precedă dezvoltarea economică, că progresul națiunilor se bazează din ce în ce mai mult pe produsele educației: atitudinile, capacitățile, priceperile, obișnuințele și cunoștințele au devenit tezaurul cel mai solid și valoros al popoarelor. Din cele menționate este dedus obiectivul de a dezvolta contextul de realizare și însuși procesul educațional, apreciat drept sursă de îmbunătățire a contextului de viață.

Este recunoscut faptul că, personalitatea umană se formează sub influența factorilor interni și de mediu. La momentul actual, conștientizăm însă importanța influenței omului educat într-un fel anume, asupra mediului. Relațiile dintre om și mediul său de viață generează anumite dezechilibre, tensiuni, ce se conturează în fenomenul numit „criza educației”.

Această „criză a educației” vine dinspre discrepanța dintre așteptările/cerințele sociale și capacitățile/potențialul educației și devine din ce în ce mai resimțită în contextul schimbărilor sociale rapide.

Cauza dezechilibrului atestat în educație și, anume, dezechilibrul dintre cererea pieței muncii și posibilitățile sistemului educațional, vine din responsabilitatea relativ redusă a educației față de integrarea socioprofesională ulterioară a absolvenților. Pe plan internațional se atestă două tipuri de dezechilibru între cererea și oferta forței de muncă: dezechilibrul cantitativ și dezechilibrul structural. În cel de al doilea caz, volumul ofertei poate fi numeric conform celui al cererii, dar posturile oferite nu sunt conforme capacității, exigenței sau preferințelor celor ce le solicită. Se crede că educația poate contribui la corijarea dezechilibrului global, dar tinde să atenueze sau să agraveze și dezechilibrele structurale, după cum reușește sau nu, să se adapteze nevoilor economiei și să cultive atitudini, aspirații și speranțe reale vieții profesionale.

Analiza experienței internaționale, în general, și a țărilor dezvoltate, în particular, relevă faptul că dezechilibrele structurale pot fi remediate într-o măsură decisivă prin afirmarea unui învățământ profesional bazat nu pe ofertă, ci pe cerere.

În Comunicatul de la Bruges (2010) privind intensificarea cooperării europene în domeniul educației și formării profesionale se subliniază faptul că în societatea bazată pe cunoaștere, abilitățile și competențele profesionale sunt la fel de importante ca abilitățile și competențele academice. Pornind de la realizările obținute în cadrul procesului de la Copenhaga, lansat în anul 2002, miniștrii europeni responsabili în domeniul educației și formării profesionale, partenerii sociali europeni și Comisia Europeană consideră că sistemele europene de educație și formare profesională ar trebui să fie mai atractive, să aibă o mai mare relevanță, să fie mai orientate către carieră, mai inovatoare, accesibile și flexibile și ar trebui să contribuie la excelență și echitate în învățarea pe tot parcursul vieții.

Indiscutabil, un rol decisiv în atingerea acestor obiective, în general, și în racordarea ofertei educaționale la cerințele pieței muncii, în particular, îi revine anume dezvoltării curriculare.

1.2. Contextul național

În condițiile Republicii Moldova problematica lumii contemporane se reflectă prin prisma particularităților problematicii regionale; a particularităților socioculturale și istorice; a circumstanțelor determinate de factorul geopolitic din regiune, de nivelul dezvoltării economice; a potențialului resurselor naturale și a surselor energetice; a tradițiilor de structurare a relațiilor cetățean – piața muncii, a mentalității societății față de muncă ca fenomen social apreciată ca: (a) sursă de existență și venit; (b) sursă de integrare socială, (c) modalitate de autorealizare.

Statutul Republicii Moldova de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană, obținut în anul 2022, a avut un impact pozitiv asupra învățământului profesional tehnic. Acest statut a facilitat accesul la resurse și proiecte europene care vizează modernizarea și îmbunătățirea sistemului educațional. Printre efectele notabile se numără:

- *Acces la finanțare:* Proiectele europene au adus fonduri pentru modernizarea infrastructurii școlare și a echipamentelor necesare învățământului profesional tehnic.

- *Îmbunătățirea calității educației:* Colaborarea cu instituțiile europene a permis adoptarea unor standarde educaționale mai înalte și a unor metode de predare inovatoare.
- *Formarea profesională:* Proiectele au sprijinit dezvoltarea programelor de formare profesională care răspund cerințelor pieței muncii, facilitând astfel integrarea tinerilor în sectorul economic.
- *Consolidarea parteneriatelor internaționale:* Statutul de țară candidată a încurajat parteneriatele cu instituții de învățământ din Europa, promovând schimbul de experiență și adoptarea bunelor practici.
- *Adaptarea curriculumului:* A fost posibilă revizuirea și adaptarea curriculumului învățământului profesional tehnic pentru a se alinia la standardele europene, ceea ce a crescut relevanța educației.

Aceste aspecte subliniază importanța statutului de țară candidată în sprijinirea dezvoltării învățământului profesional tehnic în Republica Moldova.

Impactul COVID-19 asupra învățământului profesional tehnic din Republica Moldova a fost semnificativ și a inclus mai multe aspecte:

- *Învățământul la distanță:* Instituțiile au fost nevoite să se adapteze rapid la învățământul online, ceea ce a generat provocări legate de accesul la tehnologie și a internet pentru toți elevii.
- *Instruirea practică:* Formarea practică, esențială în învățământul profesional tehnic, a fost afectată, deoarece elevii nu au avut acces la activități practice în laboratoare, ateliere sau stagii de practică în companii.
- *Calitatea educației:* Trecerea rapidă la învățământul online a ridicat întrebări cu privire la calitatea educației și la eficiența metodelor de predare utilizate în acest format.
- *Soluții inovatoare:* Unele instituții au implementat soluții inovatoare pentru a menține angajamentul elevilor, inclusiv utilizarea platformelor digitale și a resurselor educaționale online.
- *Adaptarea sistemului la noi provocări:* Guvernul și organizațiile internaționale au oferit suport pentru a ajuta instituțiile să se adapteze la noile condiții, inclusiv prin formarea cadrelor didactice în utilizarea tehnologiilor digitale.

Astfel, pandemia COVID-19 a avut un impact profund asupra învățământului profesional tehnic, evidențiind atât provocările, cât și oportunitățile de adaptare și inovare în educație.

Republica Moldova se confruntă cu multiple provocări care, direct sau indirect, influențează paradigmele și evoluțiile sistemului de învățământ profesional tehnic. Printre acestea se enumeră următoarele:

Instabilitatea dezvoltării economice, generată de dependența de sursele energetice, piețele de desfacere. Această dificultate influențează funcționarea anumitor segmente ale pieței muncii în condițiile când o bună parte a întreprinderilor au afinități cu sectorul agrar și industria prelucrătoare. În ultimele decenii se pune accent pe prestare de servicii și pe deschiderea către activități economice cu capital străin.

Instabilitatea dezvoltării economice, generează instabilitate pe piața muncii și dificultăți de prognozare a perspectivei de funcționare a sistemului de învățământ profesional tehnic.

Subestimarea, în percepția publică, a locului și rolului învățământului profesional tehnic. Rolul învățământului profesional tehnic în contextul sistemului educațional este incontestabil, deoarece asigură un segment important al pieței muncii, prin furnizarea de muncitori calificați, tehnicieni, alte categorii profesionale. În condițiile actuale de dezvoltare socioeconomică, când se impune o nouă abordare a carierei și este recunoscut faptul că în orice domeniu și cu orice calificare profesională poți să faci o carieră, este necesară schimbarea atitudinii societății față de învățământul profesional tehnic.

În acest sens se impune drept imperativ creșterea imaginii instituțiilor de învățământ profesional tehnic, schimbarea mentalității societății privind acceptarea sistemului învățământului profesional tehnic, ca și deschidere și acces spre o integrare socioprofesională de succes.

Declinul demografic și exodul capitalului uman. Procesul de constituire a statalității Republicii Moldova și procesele socioeconomice și politice din regiune, precum și fenomenul mobilității sporite, apreciat ca și consecință a globalizării, a generat și generează în continuare probleme serioase pentru țara noastră. Migrarea populației active, predominarea în societate a legendei „despre o viață mai bună dincolo”, face dificil de prognozat potențialul uman și forța de muncă a țării. Este dificil de a vorbi astăzi despre o investiție în capitalul uman prin investiția în educație și formare profesională, din moment ce există imprevizibilitatea inserției potențialilor angajați pe piața autohtonă a muncii. Exodul capitalului uman este un proces ce a cuprins toate categoriile sociale, dar deținătorii calificării de muncitor, se integrează mai ușor în alte sisteme economice. În aceste condiții există riscul insuficienței brațelor de muncă pe anumite sectoare ale pieței muncii din Republica Moldova.

Întârzieri și inconsecvențe în modernizarea sistemului de învățământ profesional tehnic. Sistemul educațional este în esență un subsistem al sistemului socio-economic și buna lui funcționare, precum și corespunderea cu cerințele sociale, depinde de capacitatea de a satisface cererea de educație. Dinamismul evoluției procesului de producție, schimbarea priorităților economice pe unele sectoare și diminuarea importanței altor sectoare ale economiei naționale, necesită un caracter flexibil și deschis al sistemului învățământului profesional tehnic.

Însă, afirmarea unui învățământ deschis și flexibil decurge anevoios din cauza mai multor factori, dintre care: (a) tendința de a menține specialitățile „tradiționale”; (b) dificultăți în procesul de reorganizare a rețelei de instituții din sistem; (c) dispersarea resurselor materiale și umane; (d) perpetuarea metodelor depășite de dezvoltare curriculară; (e) rezistență la schimbare din partea unor manageri și cadre didactice.

Pe de altă parte, adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Legii nr. 110/2022 *cu privire la învățământul dual* a generat un impact semnificativ asupra învățământului profesional tehnic din Republica Moldova. Printre cele mai relevante aspecte enumerăm:

- *Integrarea teoriei și practicii:* Legea învățământului dual promovează un model educațional care combină formarea teoretică cu cea practică. Aceasta permite elevilor să își dezvolte abilitățile practice în mediul real de lucru, ceea ce îmbunătățește pregătirea lor profesională.
- *Colaborarea cu mediul economic:* Legea încurajează parteneriatele între instituțiile de învățământ profesional tehnic și angajatori, facilitând adaptarea programelor de formare la nevoile pieței muncii. Această colaborare poate conduce la dezvoltarea unor programe de formare mai relevante și mai eficiente pentru elevi.
- *Creșterea angajabilității:* Prin experiența practică acumulată în timpul învățământului dual, absolvenții devin mai competitivi pe piața muncii. Acest model de educație răspunde cerințelor angajatorilor, crescând șansele de angajare pentru tineri.
- *Implicarea angajatorilor în formarea profesională:* Angajatorii devin mai implicați în procesul educațional, având un rol activ în definirea competențelor necesare și a conținutului curricular, fapt ce contribuie la crearea unei forțe de muncă mai bine pregătite.
- *Motivarea elevilor:* Modelul dual crește motivația elevilor care au posibilitatea de a vedea aplicabilitatea cunoștințelor teoretice în practică și de a se familiariza cu mediul profesional de la începutul carierei profesionale, precum și de a beneficia de un pachet social și economic motivant pentru ei.

În context, Legea învățământului dual în Republica Moldova contribuie la modernizarea și eficientizarea învățământului profesional tehnic, având un impact pozitiv asupra pregătirii tinerilor pentru piața muncii și promovând o mai bună adaptare a acestora la nevoile reale ale economiei.

Codul educației oferă noi oportunități de modernizare a învățământului profesional tehnic. Aceste oportunități se referă atât la consolidarea bazei tehnico-materiale și a resurselor umane ale instituțiilor de învățământ, cât și la dezvoltarea curriculară.

În baza experienței de reformare și de modernizare a învățământului profesional tehnic, acumulate de Republica Moldova în ultimii ani, au fost identificate principale direcții de dezvoltare curriculară:

- elaborarea și implementarea unor curricula bazate pe rezultate ale învățării care asigură formarea și dezvoltarea de competențe profesionale;
- orientarea proiectării curriculare conform cerințelor Cadrului Național al Calificărilor;
- încurajarea instruirii în bază de module și a instruirii duale;
- extinderea componentelor de instruire practică;
- adaptarea materiilor teoretice la specificul competențelor profesionale ce trebuie de format și dezvoltat;
- asigurarea unei flexibilități mai mari a curriculumului, astfel încât cerințele pieței muncii să poată influența cât mai rapid conținuturile instruirii profesionale.

Un rol important în dezvoltarea curriculară revine evaluării nivelului de formare a competențelor profesionale ale viitorilor absolvenți. În învățământul profesional tehnic un curriculum modern va trebui să faciliteze trecerea de la evaluarea în bază de reproducere a cunoștințelor, așa cum se mai face în prezent, la evaluări bazate pe produsele și procesele realizate de cei care învață.

2. Repere proiectiv-axiologice

Viziunea. Curriculumul va fi orientat spre formarea unor cetățeni:

- *deschiși și doritori să învețe* pe parcursul întregii vieți, înnoindu-și în permanență competențele profesionale, pentru a fi capabili să facă față cu succes provocărilor societății cunoașterii și pieței muncii în schimbare continuă;
- *activi, proactivi și productivi*, cu încredere în propriile forțe, capabili să comunice și să coopereze cu alții pentru a putea contribui la bunul mers al societății;
- *angajați și responsabili*, asumându-și conștient valorile consolidate ale societății și în măsură să contribuie eficient la dezvoltarea acesteia.

Rezultatele învățării. Curriculumul va stabili în calitate de rezultate ale învățării următoarele manifestări comportamentale ale absolvenților:

Persoane deschise către învățarea pe tot parcursul vieții din perspectiva actualizării permanente a competențelor profesionale:

- posedare a sistemului de competențe transversale și competențe profesionale, manifestate la un grad sporit de performanță profesională;
- succesiune și dezvoltare continuă a nivelului de calificare;
- deschidere pentru schimbările tehnologice din domeniile de activitate profesională;
- gândire critică și agilitate în soluționarea problemelor;

- flexibilitate în raport cu schimbările din piața muncii, acceptarea posibilității și necesității (după caz) de schimbare a calificării și domeniului de activitate profesională;
- prelucrare rapidă a volumelor mari de informație și asumarea deciziei în baza valorilor personale și ale domeniului de activitate profesională.

Persoane active, productive și cu încredere în propriile forțe:

- implicare în procesul de modernizare a domeniului de activitate profesională;
- convingere în necesitatea utilizării resurselor personale pentru realizarea cu succes a procesului permanent de integrare socioprofesională;
- comunicare eficientă;
- abordare creativă a sarcinilor profesionale;
- capacități de lucru în echipă;
- contribuție efectivă în activitatea comună;
- autoevaluare și încredere în sine;
- integritate și eficiență;
- inițiativă și spirit antreprenorial;

Persoane angajate și responsabile:

- cetățenie activă;
- optimism civic și gândire proactivă în raport cu propria realizare și perspectiva evoluției socioeconomice a țării;
- asumare critică a valorilor general împărtășite ale societății;
- respect pentru sine și pentru comunitate, pentru lucrul bine făcut și comportament etic;
- comportament adecvat și grijă față de propria sănătate și securitate;
- deschidere pentru dezvoltare personală/profesională și atitudine pozitivă față de muncă;
- tendința de creștere profesională și autorealizare;
- preocupare pentru păstrarea tezaurului național.

Curriculumul va include stipulări ce vor asigura:

- formarea profesională inițială a cadrelor calificate pentru economia națională, capabile să activeze în condițiile în schimbare ale vieții și economiei de piață;
- deschiderea către transferul tehnologic, orientat spre soluționarea problemelor actuale socio-economice și centrarea pe nevoile specifice de integrare socială a persoanelor;
- educația discipolilor în spiritul activismului civic; valorilor democrației, virtuților umanismului.

Curriculumul va stimula un mediu de învățare incluziv și participativ, atât la nivelul cadrelor didactice, cât și la nivelul elevilor, precum și creșterea responsabilității individuale față de propriul progres educațional.

Prin valorificarea paradigmei educaționale moderne și a potențialului uman, Curriculumul consolidează și amplifică imaginea de mediu academic performant, punând accentul pe promovarea integrității, perseverenței, profesionalismului, responsabilității civice, deschiderii culturale.

3. Principiile de elaborare a Curriculumului

Autorii de Curriculum vor aplica următoarele principii:

- succesiune și dezvoltare continuă a rezultatelor învățării conform nivelului de calificare;
- nondiscriminare și echitate în valorificarea paradigmelor educaționale moderne în corelație cu viziunea și misiunea învățământului profesional tehnic;
- transparență în corelarea etapelor funcționale ale dezvoltării curriculare: proiectare, implementare, evaluare, îmbunătățire prin valorificarea bunelor practici;
- receptivitate la cerințele educaționale, sociale și cele ale pieței muncii în permanentă schimbare și eliminarea barierelor de acces și progres în dobândirea calificării profesionale;
- comparabilitatea structurală și compatibilitatea funcțională dintre tradițiile învățământului profesional tehnic, imperativele modernizării și condițiile de realizare a procesului educațional;
- asigurarea continuității și coerenței între nivelurile educaționale prin facilitarea acumulării și transferului de credite de studii/de rezultate ale învățării;
- armonizarea cu tendințele europene de dezvoltare a învățământului profesional tehnic și în corespundere cu principiile și politicile din Spațiul European al Educației;
- asigurarea receptivității și flexibilității la cerințele educaționale, sociale și cele ale pieței muncii în permanentă schimbare.

4. Repererele conceptuale ale curriculumului

4.1. Abordări paradigmatică în formarea profesională

Repererele conceptuale ale curriculumului se bazează pe abordările moderne ale filosofiei educației și anume pe „filozofia integratoare” (comprehensivă), care stă la baza judecăților de valoare referitoare la obiectivele instituției de învățământ, ale formării profesionale în învățământul profesional tehnic și ale educației, în general:

- *studiul celor ce învață (cunoașterea elevului)*: nivelul culturii generale, a competențelor-cheie, a aspirațiilor de formare profesională și integrare socială;
- *studiul particularităților vieții contemporane (cunoașterea societății)*: evoluția social-economică, situația pe piața muncii;
- *sugestiile oferite de abordările teoretice*: teorii educaționale moderne; aplicarea modelelor de funcționare a sistemelor moderne de învățământ profesional tehnic, axarea procesului de formare profesională pe cel ce învață, valorificarea experienței educaționale a elevului, orientarea procesului de formare profesională spre rezultate performante ale învățării și constituirea unui sistem de competențe relevante.

Schimbările pe care trebuie să le provoace educația în comportamentele beneficiarilor sunt, în primul rând, legate de interesele și nevoile acestora. Definim nevoia de educație drept diferență dintre condiția prezentă a celui ce învață și norma acceptată. Din punct de vedere al educației, în general, și al formării profesionale prin învățământul profesional tehnic, în special, această nevoie este definită din perspectiva socială și se asigură printr-o practică educațională, determinată curricular.

Evoluția tehnologiilor moderne accentuează necesitatea și importanța studiului realității socio-economice și al pieței muncii. Primul argument în favoarea acestui studiu este schimbarea continuă, produsă la nivelul societății contemporane. Astfel, apare necesitatea selectării informațiilor și a programelor de studii cu semnificație relevantă pentru cei implicați în procesul de formare profesională. Al doilea argument vizează transfe-

rul rezultatelor învățării. Competențele formate trebuie utilizate în diverse situații de viață și activitate profesională. În contextul actual, formarea profesională inițială, constituie nu doar temeiul activității profesionale, dar și reperul cognitiv, acțional și atitudinal al formării profesionale în contextul învățării pe tot parcursul vieții.

Sugestiile specialiștilor în problematica curriculară nu trebuie să fie orientate spre a da răspuns la întrebarea: „Cum contribuie disciplina respectivă la formarea profesională a persoanei?”, ci cum contribuie situația de învățare și mesajul educațional la diversitatea rolurilor (profesionale, sociale etc.), pe care cetățeanul trebuie să le îndeplinească.

Din considerentele enunțate, obiectivele curriculare orientează proiectarea curriculumului către formarea la elevi a rezultatelor învățării deduse din competențele generale și profesionale solicitate de piața muncii. Scopul real al educației nu îl reprezintă intențiile profesorului de a realiza anumite activități, ci de a produce schimbări semnificative în comportamentul profesional al elevilor. Toate finalitățile educaționale trebuie să fie exprimate în termeni raportați la nivelul calificării pretinse. Astfel, finalitățile educației, raportate la problematica specifică a sistemului și procesului de învățământ, vor fi proiectate la nivel macrostructural și la nivel microstructural.

Paradigma curriculumului se realizează din perspectiva metodologica integratoare, ce presupune conceperea unitară a procesului de învățământ. Proiectarea curriculară se axează pe următoarele orientări distincte:

- raționalismul academic, ce vizează aspectul cunoașterii domeniului de formare profesională și al culturii generale necesare devenirii ca personalitate și specialist în domeniu;
- procesele cognitive, ce reflectă aptitudinile formate și dezvoltate în urma raționalizării logice a informației în funcție de nivelul de calificare pretins;
- auto-actualizarea sau relevanța personală, reieșind din condițiile psihologice ale instruirii, fiind preocupate de individualitate și exprimare personală, astfel transformând elevul într-un subiect activ al propriei sale formări;
- reconstrucția socială, ce pune accentul pe condițiile sociale, realitatea socio-economică, care influențează dimensiunile sistemului de competențe;
- primatul abordărilor aplicative, axate pe formarea și dezvoltarea competențelor funcționale, performanță, progres și eficiență.

Pornind de la ideea centrală a progresivismului, precum că școala trebuie să ofere condiții pentru dezvoltarea completă, integrală a persoanei, corelând curriculumul cu experiențele elevului, curriculumul pentru învățământul profesional se bazează pe următoarele abordări:

- accentul se plasează asupra elevului;
- elevul este subiectul care explorează realitatea prin intermediul acțiunilor concrete de construire a cunoașterii;
- învățarea este axată pe percepție, memorie, gândire, înțelegere, actualizare, reactualizare, explorare directă, construire, reflecție, interpretare;
- axarea pe scopuri de formare și autoformare a competențelor, capacitatea de cunoaștere și adaptare socioculturală;
- orientarea metodologiei procesului de învățământ spre aplicarea strategiilor euristice, metode de explorare și acțiune; raportarea sarcinilor de învățare la situațiile reale ce pot fi rezolvate individual sau în grup – organizarea procesului didactic este centrat pe elev, cadrul didactic transformându-l în subiect, orientându-l non-directiv, valorificând stilul umanist empatic în îmbinare cu o susținere profesionistă prin sugestii, materiale-suport și alte instrumente-proceduri ce stimulează cogniția și metacogniția.

4.2. Centrarea pe elev

Ideea educației centrate pe elev constă în faptul că ființa umană trebuie să fie autorul și actorul vieții sale. Această idee este consolidată de următoarele reflecții:

- ființa umană este valoarea supremă;
- pe parcursul vieții omul se dezvoltă (are o formare în sens pozitiv);
- nici o dezvoltare nu este posibilă fără o angajare profundă;
- realizarea unei persoane necesită libertate;
- orice formă de discriminare împiedică dezvoltarea;
- formarea atitudinilor, sentimentelor este tot atât de importantă ca și acumularea cunoștințelor.

Învățarea centrată pe elev este axată pe ieșiri/rezultate (activitățile elevului, modul de organizare a instruirii, metodele de monitorizare, evaluare și remediere a performanțelor obținute în raport cu standardele educaționale) și mai puțin pe intrări (obiective, rolul și activitățile profesorului, materialele didactice etc.). Învățarea centrată pe elev trebuie să încurajeze întrebările, mai mult decât răspunsurile, creativitatea mai mult ca memorarea și reproducerea informațiilor, lucrul în grup mai mult decât cel individual și excelența mai mult ca performanța medie/standard.

Sarcina cadrului didactic în acest context este de a facilita dezvoltarea elevului/persoanei. Procesul educațional organizat în baza modelului axat pe elev, este realizat de către cei doi actori, subiecți ai educației, și anume, cadrul didactic și elevul.

Subiectul educației – *elevul* (individual sau în grup), dă dovadă de proactivitate conștientă și creativă, de libertate în cunoașterea de sine și autoedificare. Subiectul educației – *profesorul*, are capacitatea pedagogică și socială de proiectare și de realizare a activității de formare și de dezvoltare a personalității umane într-un cadru instituțional și își asumă roluri explicit pedagogice.

În acest context, rolul celor doi actori ai educației se schimbă. Profesorul poate deveni coordonator, facilitator, mentor, consilier și ghid pentru activitățile elevului. Elevul devine mult mai activ, autonom și responsabil pentru rezultatele sale.

Învățarea centrată pe elev este cu atât mai adecvată învățământului profesional tehnic, cu cât acesta este preponderent practic, aplicativ. Prin modul de proiectare și implementare a curriculumului învățământului profesional tehnic, elevii trebuie în permanență stimulați și motivați spre formarea de competențe. Acest lucru poate fi realizat, în primul rând, printr-o paradigmă modernă a activităților și mediului de învățare și printr-o evaluare formativă/continuă adecvată. Instruirea profesională axată pe elev se va realiza în baza următoarelor principii:

Principiul individualității. Crearea condițiilor de dezvoltare a individualității celui care învață constituie sarcina principală a instituției de învățământ și a cadrului didactic. Prin acest principiu se pune în valoare subiectul acțiunii educaționale. Din acest punct de vedere elevul va fi ajutat să devină un subiect autentic al activității; vor fi create condițiile de formare a experienței proprii. În contextul formării profesionale, principiul respectiv va avea un rol determinant în formarea sistemului de competențe.

Principiul creativității și succesului. Acest principiu se axează pe descoperirea și dezvoltarea particularităților individuale și a unicității grupului de învățare. Atingerea succesului în activitate contribuie la formarea imaginii pozitive despre sine, fapt ce stimulează realizarea de către elev a activității orientate spre autoperfecționare și edificarea sa.

Principiul încrederii și susținerii. Conform acestui principiu, în procesul de instruire profesională se va ține cont de faptul că valorile interne ale elevului determină succesul în educație.

Principiul învățării experiențiale. Conform acestui principiu, facilitățile oferite de tehnologiile moderne vor fi utilizate pentru realizarea unei educații nondirective, accentul fiind pus pe dinamica dezvoltării personalității. Tehnologiile aplicate vor valorifica învățarea experiențială.

Învățământul profesional tehnic, în comparație cu învățământul general, trebuie să aibă un pronunțat caracter personalizat. Având la bază concepția unui program de formare profesională, procesul constituirii dimensiunii profesionale a personalității, prin conturarea sistemului de valori, formarea sistemului de competențe, neapărat presupune valorificarea potențialului individual. Este necesar să se țină cont de faptul că temelia formării și activității profesionale este vocația, definită ca aptitudine, chemare către o anumită activitate sau domeniu profesional.

4.3. Elementele cheie ale Curriculumului

4.3.1. Axarea demersului educațional pe rezultate ale învățării (competențe)

Demersul educațional axat pe rezultate ale învățării reprezintă opțiunea cea mai răspândită în domeniul teoriilor și practicilor curriculare actuale. Acest model este unul procesual, permițând dezvoltarea treptată și ghidează elevul spre dobândirea integrată a unor cunoștințe, abilități/deprinderi, atitudini și valori educaționale relevante. În plus, un demers educațional axat pe rezultate ale învățării încurajează oferirea unor experiențe de învățare cât mai apropiate de situațiile autentice, reale de viață, devenind miezul strategiilor actuale de formare și dezvoltare prin învățare.

În sistemele de educație și formare profesională din statele membre ale UE, rezultatele învățării sunt utilizate pentru a face o legătură mai bună între calificări și ocupații. Rezultatele învățării sunt, de asemenea, utilizate ca o modalitate de a consolida eficiența, calitatea și relevanța în sistemele de educație și formare. Sistemele interne și externe de asigurare a calității se bazează pe implementarea rezultatelor învățării, pe descriptorii de nivel și pe implementarea mai largă a cadrelor naționale de calificare.

Diferența structurală între obiectivele învățării și rezultatele învățării este aceea că obiectivele învățării se referă la învățare din punctul de vedere al profesorului și sunt strâns legate de abordarea centrată pe profesor, în timp ce rezultatele învățării se referă la ceea ce elevul va fi capabil să facă ca rezultat al învățării și astfel se pune în evidență abordarea centrată pe elev.

Conform Cadrului Național al Calificărilor *rezultatele învățării* sunt definite ca enunțuri care se referă la ceea ce cunoaște, înțelege și este capabil să facă o persoană la finalizarea unui proces de învățare și care sunt definite sub formă de cunoștințe, aptitudini, responsabilitate și autonomie.

Cunoștințele sunt rezultatul asimilării de informații prin învățare. Cunoștințele reprezintă ansamblul de fapte, principii, teorii și practici legate de un anumit domeniu de muncă sau de studiu.

Aptitudinile reprezintă capacitatea de a aplica cunoștințe și de a utiliza know-how pentru a duce la îndeplinire sarcini și a rezolva probleme.

Responsabilitatea și autonomia reprezintă capacitatea persoanei de a aplica în mod autonom și responsabil cunoștințele și aptitudinile sale.

Competența – cerință a pieței muncii

Competență – capacitatea dovedită de a utiliza cunoștințe, aptitudini și abilități personale, sociale și/sau metodologice în situații de muncă sau de studiu și pentru dezvoltarea profesională și personală (EQF-2017).

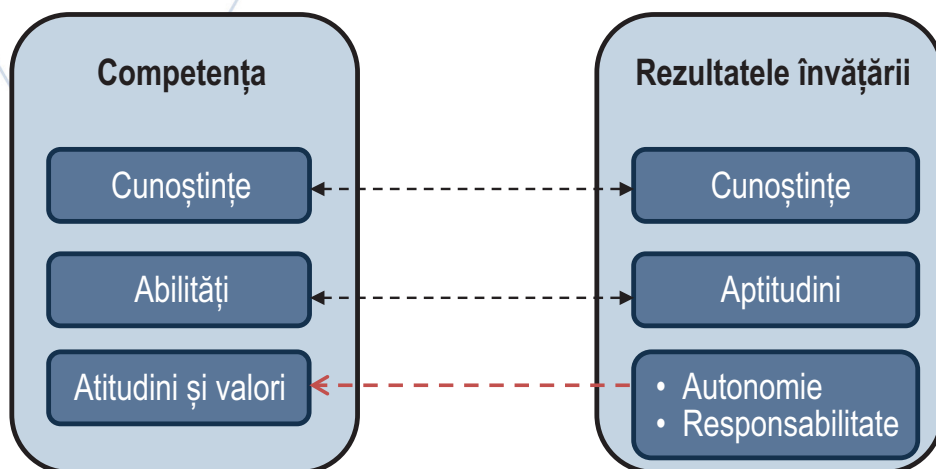

Figura 1. Delimitări terminologice: competențe și rezultate ale învățării

Documentul care descrie competențele cerute de o ocupație este *standardul ocupațional*. Acesta reflectă valorile profesionale specifice ocupației și reprezintă un set de cerințe față de nivelul de performanță pe care persoana, care deține o calificare, trebuie să-l demonstreze în activitatea profesională.

Sistemul educațional nu are o participare directă la elaborarea standardelor ocupaționale. Pentru piața muncii, deținătorul competențelor din standardul ocupațional este calificat pentru postul ocupat.

Piața muncii definește sarcinile, atribuțiile și competențele aferente unei ocupații/calificări, iar **sistemul educațional** stabilește rezultatele învățării, planurile de învățământ, curricula pe module/discipline/unități de curs și creditele asociate acestora.

Potrivit modelului structural al competenței din perspectiva activității profesionale, se pot distinge două sub-structuri interdependente:

- structura internă, care cuprinde componentele și relațiile ce alcătuiesc competența privită ca potențialitate sau ca disponibilitate a individului sau a grupului de a acționa competent;
- structura contextuală, care cuprinde componentele și relațiile ce alcătuiesc cadrul real în care competența se manifestă, în care se desfășoară acțiunea competentă.

Caracterul integrator al competenței accentuează faptul că competența, ca și expresie a calificării profesionale în contextul învățământului profesional tehnic, nu se limitează la deprinderi punctuale, ci ia în calcul capacitatea de a gestiona situații profesionale. A fi competent nu înseamnă doar a ști să execuți o operație, ci a ști să acționezi și să reacționezi într-un context particular, iar pe măsura creșterii nivelului de calificare, a ști să faci față situațiilor noi.

A acționa cu competență nu înseamnă doar a dispune de resurse (cunoștințe, abilități, atitudini, calități profesionale), ci și știința de a le combina și a le mobiliza în situații de lucru. Gradul de autonomie în mobilizarea acestora, la fel este influențat de nivelul de calificare. O persoană deținătoare a nivelului 5 de calificare, trebuie să acționeze cu un grad sporit de autonomie în luarea deciziilor și mobilizarea resurselor deținute, în comparație cu o persoană, deținătoare a nivelului de calificare 3 și 4. Această abordare conceptuală este

valabilă și în raportul dintre calificarea de nivel 4 și 3. Abordarea respectivă, constituie un reper conceptual-cheie al proiectării curriculare și determinării finalităților de studii.

În contextul celor expuse, corelarea dintre sistemul de educație și formare cu cerințele pieței muncii poate fi prezentat conform figurii 2.

Figura 2. Corelarea dintre sistemul de educație și formare cu cerințele pieței muncii

Demersul educațional axat pe competențe, transformă competența profesională în element cheie al procesului de formare profesională, în punct de referință, atât la nivelul intrărilor, prin proiectarea obiectivelor în termeni de competență, cât și la nivelul ieșirilor, prin atingerea finalităților sub formă de competență și demonstrarea acestora ca și prezență a randamentului academic.

Designul educațional, axat pe formare de competențe, va subordona toate componentele procesului didactic – conținut, tehnologii didactice, proces de evaluare etc., elementului-cheie, adică finalităților, ele constituind:

- punctul de plecare în proiectarea curriculară;
- reperul strategic în realizarea procesului de formare profesională;
- criteriile de evaluare a programului de formare profesională și temeiul atribuirii calificării.

Accentuăm faptul, că alegerea și descrierea competențelor trebuie realizată nu numai pentru formarea inițială (curriculumul formal), dar și pentru formarea adulților (curriculumul pentru învățarea pe tot parcursul vieții). Chiar dacă competențele în cele două situații de învățare nu vor fi identice, modalitatea de evaluare

În vederea obținerii unei calificări (probe de evaluare, condiții de desfășurare etc.) trebuie să fie aceeași atât în cazul elevilor/studentilor, cât și a adulților. Pentru adulți, obținerea unei calificări se poate face în urma procesului de validare a învățării non-formale și informale.

Utilizarea rezultatelor învățării ca element central al elaborării unui curriculum modern racordează oferta educațională la competențele solicitate de piața muncii. Conform unui curriculum axat pe rezultate ale învățării, un absolvent competent este acela care poate demonstra deținerea cunoștințelor și abilităților practice necesare pentru executarea sarcinilor specifice definite de angajatori.

În mare parte, un curriculum bazat pe rezultate ale învățării este unul care afirmă ce cunoaște, înțelege și este capabil să facă elevul la finalizarea unui proces de formare profesională, fiind definite sub formă de cunoștințe, aptitudini, responsabilitate și autonomie.

Curriculum-ul bazat pe rezultate ale învățării se distinge anume prin faptul că pune accentul pe aplicarea cunoștințelor în executarea anumitor sarcini concrete în situații reale de muncă.

Abordarea prin rezultate ale învățării a procesului de formare profesională este una complexă, ce comportă un caracter integrator, care pretinde a forma comportamente adecvate cerințelor pieței muncii, chiar și în situația când orice domeniu de activitate profesională suportă schimbări continue la nivelul modernizării tehnologiilor de producție, interferenței dintre cerere și ofertă, managementului activității profesionale.

4.3.2. Tipologia competențelor

Întrucât competențele constituie elementul de bază al curriculumului, taxonomia competențelor sistematizează procesul de proiectare curriculară. Din acest considerent, în Curriculumul pentru învățământul profesional tehnic, sistemul de competențe va fi definit în mod explicit, se va elucida esența fiecărui tip de competențe și a corelației dintre diverse categorii de competențe.

Autorii de Curriculum vor folosi următoarea *taxonomie a competențelor*:

Competențele-cheie reprezintă un ansamblu multifuncțional, transferabil de cunoștințe, abilități și atitudini de care au nevoie toți membrii societății pentru împlinirea și dezvoltarea profesională, incluziunea socială și găsirea unui loc de muncă. Aceste competențe sunt stabilite în art. 11 alin. (2) al Codul educației al Republicii Moldova.

Competențele-cheie se formează și se dezvoltă atât în învățământul formal, cât și în cel informal și neformal și servesc ca bază pentru proiectarea finalităților educaționale la toate nivelurile și ciclurile sistemului de învățământ.

În învățământul profesional tehnic, **competențele-cheie** constituie baza formării și dezvoltării **competențelor profesionale**.

Competențele transdisciplinare derivă din competențele-cheie și asigură corelarea formării competențelor elevilor la nivelul tuturor disciplinelor/modulelor/unităților de curs studiate. În mare măsură competențele transdisciplinare se referă la abilitățile și cunoștințele care depășesc limitele disciplinelor tradiționale, integrând perspective și metode din mai multe domenii de studiu.

Competențe profesionale reprezintă capacitatea confirmată de a folosi cunoștințele, abilitățile și atitudinile personale și sociale în situații de muncă sau de studiu, în dezvoltarea profesională și personală.

Figura 3. Piramida competențelor

În proiectarea curriculară pentru învățământul profesional tehnic vor fi utilizate următoarele două categorii de competențe profesionale:

- competențe generale;
- competențe profesionale.

Competențele generale sunt proprii unui grup de meserii/profesii înrudite în cadrul unui domeniu ocupațional, iar raportarea competențelor generale la o meserie/profesie, specialitate concretă se efectuează prin formularea competențelor profesionale. Competențele generale constituie comportamente profesionale ce trebuie demonstrate în mai multe activități profesionale. Sistemul de competențe generale asigură succesul/reușita activității profesionale în toate situațiile de manifestare, influențând calitatea acestora printr-o corelație sistemică.

Competențele profesionale reprezintă un sistem de cunoștințe, abilități și atitudini, care, prin valorificarea unor resurse, contribuie la realizarea individuală sau în grup a unor sarcini stabilite de contextul activității profesionale. Aceste competențe vor fi formulate în termeni de cerințe asociate unei singure profesii, pe care trebuie să le întrunească persoana pentru a putea îndeplini anumite lucrări în cadrul unei ocupații (meserii/profesii) și pentru a se integra în câmpul muncii.

Competențele generale și profesionale sunt exprimate prin formulări complexe de cunoștințe, abilități și atitudini, care urmează să fie mobilizate pentru rezolvarea diverselor situații-problemă, simulate sau autentice, în special, din viitoarea activitate profesională. Autorii de curriculum vor utiliza competențele profesionale în așa mod încât să fie create premise pentru:

- elaborarea programelor de studii din perspectiva consistenței tuturor tipurilor de competențe;
- elaborarea planurilor de învățământ din perspectiva corelării diverselor tipuri de competențe cu nivelul de calificare și tipul programului de studii, în cazul existenței alternativelor pentru același nivel de calificare;

- alegerea strategiilor didactice, apreciate ca și mecanisme eficiente de formare a sistemului de competențe;
- elaborarea materialelor-suport orientate spre formarea și dezvoltarea competențelor;
- elaborarea metodologiilor de evaluare din perspectiva constatării formării sistemului de competențe, manifestat în diversitatea sa, ca expresie a temeiului pentru atribuirea calificării profesionale.

Unitățile de competențe sunt părți constituente ale competenței. Ele facilitează formarea competențelor generale și profesionale, reprezentând etape în achiziționarea acestora. Unitățile de competențe reprezintă achizițiile pe care trebuie să le dobândească elevul pentru a-și forma toate competențele, nu doar pe cele profesionale.

Proiectarea curriculară bazată pe competențe profesionale va asigura:

- focalizarea procesului de formare pe rezultatele învățării, nu pe intrări;
- diversificarea traseelor de formare profesională ce conduc la rezultatul scontat;
- flexibilitate în stabilirea duratelor de instruire, timpul de instruire nemaifiind în mod obligatoriu unul standard, ci variabil în funcție de potențialul elevului.

4.4. Calificările profesionale dobândite prin educație

Misiunea învățământului profesional tehnic constă în dezvoltarea potențialului uman prin formarea muncitorilor și tehnicienilor înalt calificați pentru a asigura calitatea vieții, creșterea durabilă a economiei și bunăstarea poporului. Calificarea reprezintă recunoașterea oficială a valorii rezultatelor individuale ale învățării în cadrul formării inițiale sau continue printr-un act de studii (Certificat de calificare, Diplomă), ce conferă dreptul legal de a practica o ocupație, profesie, meserie.

La *nivel conceptual*, calificările profesionale constituie ieșiri, care confirmă atingerea finalităților proiectate în raport cu viziunea și misiunea sistemului învățământului profesional tehnic, oferind temeiul de conferire a actului respectiv de studii.

La *nivel funcțional/operațional*, calificarea profesională constituie un sistem de competențe, care permite angajatului să execute atribuțiile de serviciu.

Calificările profesionale sunt descrise în Cadrul Național al Calificărilor (CNC), iar nivelul calificării reprezintă complexitatea și profunzimea rezultatelor învățării dobândite.

Descriptorii de definire a nivelului de calificare CNC, exprimați în rezultate ale învățării, servesc ca descriptorii de referință pentru:

- armonizarea transpunerii cerințelor pentru calificarea absolvenților și angajaților, formulate în standardele ocupaționale, standardele de calificare și cele educaționale;
- planificarea traseelor flexibile de învățare;
- compararea calificărilor obținute în diferite contexte;
- dezvoltarea mecanismelor de evaluare, validare, recunoaștere și certificare a calificărilor dobândite în contexte formale, informale și nonformale de învățare;
- aplicarea unor criterii unificate de evaluare a calificării absolvenților de programe formale de educație, precum și a calificării obținute în alte contexte de învățare;
- elaborarea cerințelor aferente ocupațiilor.

În tabelul de mai jos sunt prezentați descriptorii de definire a nivelurilor 3, 4 și 5 CNC, specifice învățământului profesional tehnic.

Descriptorii de definire a nivelurilor Cadrului Național al Calificărilor

Nivelul conform Cadrului Național al Calificărilor	Cunoștințe <i>descrise ca fiind teoretice și/ sau faptice</i>	Aptitudini <i>descrise ca fiind cognitive (implicând utilizarea gândirii logice, intuitive și creative) și practice (implicând dexteritate manuală și utilizarea de metode, materiale, unelte și instrumente)</i>	Responsabilitate și autonomie <i>descrise ca fiind capacitatea elevului de a aplica cunoștințele și aptitudinile sale în mod autonom și responsabil</i>
Nivelul 3 <i>Rezultatele învățării corespunzătoare nivelului 3 CNC</i>	Cunoștințe <i>factice</i> , cunoașterea unor <i>principii, procese și concepte generale</i> dintr-un domeniu de muncă sau de studiu.	O gamă de aptitudini cognitive și practice necesare pentru executarea sarcinilor și soluționarea problemelor prin <i>selectarea și aplicarea de metode, instrumente, materiale și informații de bază.</i>	Asumarea <i>responsabilității</i> pentru executarea sarcinilor într-un domeniu de muncă sau de studiu; <i>Adaptarea propriului comportament</i> la circumstanțe, pentru soluționarea problemelor.
Nivelul 4 <i>Rezultatele învățării corespunzătoare nivelului 4 CNC</i>	Cunoștințe <i>factice și teoretice în contexte largi</i> , în cadrul unui domeniu de muncă sau de studiu.	O gamă de aptitudini cognitive și practice necesare pentru <i>găsirea de soluții la probleme specifice</i> într-un domeniu de muncă sau de studiu.	<i>Autogestionare în cadrul liniilor directe</i> aferente unor contexte de muncă sau de studiu <i>în general previzibile, dar care se pot schimba</i> ; Supravegherea activității de rutină a altor persoane, preluând <i>o anumită responsabilitate pentru evaluarea și îmbunătățirea activităților de muncă sau de studiu.</i>
Nivelul 5 <i>Rezultatele învățării corespunzătoare nivelului 5 CNC</i>	Cunoștințe <i>factice și teoretice cuprinzătoare</i> , specializate într-un domeniu de muncă sau de studiu; <i>Conștientizarea limitelor cunoștințelor</i> respective.	O gamă amplă de aptitudini cognitive și practice necesare pentru <i>conceperea de soluții creative la probleme abstracte</i>	<i>Gestionare și supraveghere în situații</i> de muncă sau de studiu în care <i>schimbările sunt imprevizibile</i> ; <i>Revizuirea și dezvoltarea performanțelor proprii și pe cele ale altora.</i>

Calificarea în învățământul profesional tehnic este atribuită conform:

- Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al meseriilor/profesiilor și
- Nomenclatorului domeniilor de formare profesională, al specialităților și calificărilor.

La elaborarea Curriculumului se va ține cont de următoarele cerințe:

1) *Asigurarea unei legături strânse dintre necesitățile pieții muncii și conținutul Curriculumului.* Această legătură este exprimată prin schema ce urmează:

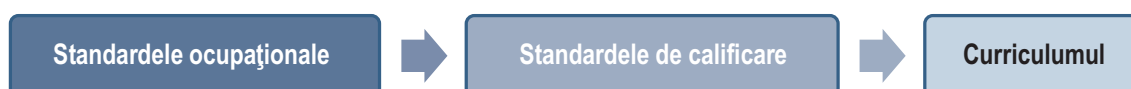

Figura 4. Legătura dintre necesitățile pieții muncii și conținutul Curriculumului

Standardele ocupaționale definesc de ce trebuie să fie capabilă o persoană ca să poată activa la locul de muncă: sarcini, atribuții, competențe generale (cros-sectoriale), competențe profesionale, condiții specifice de lucru (mediu fizic și organizațional, riscuri profesionale), perspectivele ocupației pe piața muncii, tendințele și preocupările de viitor ale sectorului.

Standardele de calificare expun cerințele, în termeni de rezultate ale învățării, necesare pentru a desfășura o anumită activitate asociată unui sau mai multor locuri de muncă, dintr-o grupă de bază (conform clasificărilor naționale, europene și internaționale a muncii și altor clasificatoare ale domeniilor economice), stabilind condițiile de evaluare pentru obținerea unui act de studii oficial, care certifică obținerea unei calificări cu nivel CNC.

Curriculumul definește ce, cât și cum trebuie să învețe o persoană pentru a fi calificată într-o meserie/profesie (finalități, metode și strategii de predare – învățare – evaluare, conținuturi, materiale didactice, instrumente de lucru etc.).

În ansamblu, standardul ocupațional și standardul de calificare, aprobate în modul stabilit, servesc drept bază pentru elaborarea curriculumului pentru o anumită meserie/specialitate.

2) *Luarea în considerare a specificului domeniului de formare și a nivelului de calificare*, care delimitează parametrii cantitativi și calitativi ai competențelor profesionale pe care trebuie să le dețină absolventul pentru a putea exercita meseria/profesia/specialitatea obținută.

3) *Coresponderea curriculumului cu tipul programului de formare profesională:*

- programe de formare profesională tehnică secundară (nivelul 3 ISCED);
- programe de formare profesională tehnică postsecundară (nivelul 4 ISCED);
- programe de formare profesională tehnică postsecundară nonterțiară (nivelul 5 ISCED).

Anume în funcție de nivelul programului de formare profesională, în Curriculumul în curs de proiectare vor fi statuate rezultatele preconizate ale învățării. Amintim, că în Cadrul Național al Calificărilor, rezultatele învățării sunt descrise în termeni generici pentru fiecare nivel de calificare.

Programul de studii transpune rezultatele învățării din standardul de calificare, prin detalierea modulelor/disciplinelor, volumului de credite de studii/orelor necesare atingerii rezultatelor învățării, modului de organizare a studiilor, modului și criteriilor de evaluare pentru acordarea calificării și durata normativă a studiilor. Totodată programul de studii poate conține rezultate ale învățării suplimentare celor prevăzute în standardul de calificare, pentru a conferi valoare adăugată calificării, având în vedere profilul, misiunea și strategia de dezvoltare a instituției furnizoare.

Setul de rezultate ale învățării și complexitatea acestora se corelează cu cererea de competențe pentru executarea activităților profesionale de nivelul respectiv de calificare, definite prin standarde ocupaționale, pentru nivelurile 3-5 CNC.

Prin urmare, în procesul de proiectare curriculară, cunoștințele, aptitudinile, nivelul de responsabilitate și autonomie se stabilesc conform descriptorilor ce definesc fiecare nivel (3-5 CNC), fără a include în documentele curriculare pentru un anumit nivel prevederi ale nivelurilor mai inferioare sau superioare. Totodată, rezultatele preconizate ale învățării vor asigura satisfacerea cerințelor ocupaționale și educaționale ale fiecărui nivel de calificare. Asigurarea calității calificării este realizată prin cooperarea transparentă, implicarea și asumarea responsabilităților de către toate părțile interesate în procesul de implementare a standardului de calificare, evaluarea rezultatelor învățării și a performanțelor elevilor.

4.5. Evaluarea rezultatelor învățării

Relația dintre curriculum și procesul de evaluare a finalităților dobândite de către elevi reprezintă un element esențial în procesul de implementare a curriculumului.

Evaluarea reprezintă un proces sistematic de colectare, analizare și interpretare a informațiilor privind performanțele elevilor, cu scopul de a determina nivelul de atingere a obiectivelor educaționale. În învățământul profesional tehnic, evaluarea nu se limitează doar la verificarea cunoștințelor teoretice, ci include și abilitățile practice, atitudinile și competențele specifice modulului/unității de curs.

Evaluarea are un rol esențial în implementarea curriculumului din învățământul profesional tehnic. Aceasta oferă cadrelor didactice și elevilor informații despre progresul în învățare, identificând atât punctele forte, cât și neajunsurile procesului educațional.

Pe baza rezultatelor evaluării, pot fi luate decizii informate pentru actualizarea sau modificarea curriculumului, asigurând astfel, relevanța și adaptabilitatea acestuia la nevoile pieței muncii.

Evaluarea permite identificarea abilităților și cunoștințelor care necesită o atenție suplimentară, ajutând la personalizarea procesului de învățare.

Evaluarea rezultatelor învățării se efectuează cu diferite scopuri și la diferite etape de organizare a programului de studii pentru:

- stabilirea nivelului rezultatelor învățării, demonstrate de elev la începutul programului de studii, în scopul identificării măsurilor compensatorii pentru asigurarea capacității acestuia de realizare a programului;
- stabilirea progresului educațional (evaluare formativă și sumativă);
- aprecierea eficienței procesului de instruire;
- stabilirea măsurilor compensatorii în procesul de transfer/recunoaștere a rezultatelor învățării dobândite în diverse contexte;
- evaluarea finală a rezultatelor învățării în vederea acordării calificării.

În vederea stabilirii progresului educațional al elevilor se vor desfășura diverse tipuri de evaluări, după cum urmează:

- *evaluarea formativă*: se desfășoară pe parcursul procesului educațional, având scopul de a îmbunătăți învățarea prin feedback continuu.
- *evaluarea continuă*: permite urmărirea progresului elevilor pe o perioadă mai lungă, oferind o imagine mai completă asupra performanței lor;
- *evaluarea sumativă*: se efectuează la finalul unei etape de învățare pentru a determina nivelul de cunoștințe și abilități/aptitudini dobândite de elevi, de regulă la finele unui modul/unități de curs.

Pe baza rezultatelor evaluării, cadrele didactice pot decide ce aspecte ale curriculumului necesită ajustări. Evaluările pot scoate în evidență lacunele în conținutul predat sau pot sublinia necesitatea unor actualizări în funcție de evoluția cerințelor din industrie. Astfel, evaluarea devine un instrument pentru asigurarea relevanței continue a curriculumului.

Evaluările oferă oportunități de succes și recunoaștere a progresului și prin urmare pot stimula interesul elevilor pentru subiectele studiate și pot încuraja un comportament de învățare activ.

Procesul de evaluare a rezultatelor învățării se bazează pe următoarele principii:

- *validitate* – corespunde scopului, cuprinde toate rezultatele scontate ale învățării, oferă dovezi și posibilitatea de contestare;
- *relevanță* – corespunzătoare nivelului calificării și profilului programului de studii;
- *echitate* – fără bariere și discriminare;
- *obiectivitate* – independentă de subiectivitatea evaluatorilor;
- *flexibilitate* – centrată pe elev, diverse metode de evaluare, accesibilă în timp;
- *siguranță* – aplicată uniform, consistent și cu instrumente valide;
- *eficiență* – generează dovezi relevante și suficiente;
- *cost oportun și rezonabil* – echipamente, consumabile și timp de prelucrare rezonabil;
- *transparență* – informarea privind nivelul atins al rezultatelor învățării și înțelegerea deciziei privind rezultatul evaluării.

Certificarea finalităților de studii dobândite de elevii în cadrul unui program de formare profesională se realizează prin prisma Examenului de calificare. În acest sens, Examenul de calificare are drept scop evaluarea rezultatelor învățării, deduse din competențele profesionale și generale solicitate de piața muncii și demonstrate de candidați, în vederea atribuirii calificării.

Rezultatele examenelor de calificare constituie baza juridică pentru acordarea calificărilor. În acest sens, examenul de calificare se organizează și se desfășoară în baza următoarelor principii:

- *Evaluarea este validă* – toate părțile au încredere că prin calificarea atribuită, candidatul a atins nivelul de cunoștințe, abilități și competențe descrise în rezultatele învățării conform calificării.
- *Evaluarea este credibilă* – candidații cu aceeași calificare, au atins același standard, indiferent de instituția în care au învățat, de resursele de care au beneficiat și indiferent de perioada de desfășurare a evaluării.
- *Evaluarea este transparentă și echitabilă* – competențele profesionale sunt evaluate în mod echitabil.
- *Evaluarea este accesibilă* – candidații sunt siguri că pot avea acces la evaluare, indiferent de circumstanțele lor personale.
- *Evaluarea este ușor de gestionat* – procesele și sarcinile trebuie concepute astfel, încât evaluarea să poată fi efectuată eficient din punct de vedere al costurilor și rezultatelor.

În funcție de nivelul de calificare examenul de calificare se organizează după cum urmează:

- pentru programele de formare profesională tehnică secundară (nivelul 3) – prin susținerea unui examen din două probe: proba scrisă și proba practică. În notarea finală, rezultatul probei teoretice are o pondere de 30%, iar cel al probei practice – 70%.
- pentru programele de formare profesională tehnică postsecundară și postsecundară nonterțiară (nivelurile 4 și 5) – prin susținerea probei de evaluare sau prin susținerea lucrării de diplomă. Proba de evaluare include subiecte teoretice și subiecte practice. Ponderea în notarea finală a subiectelor teoretice este de 40%, iar a subiectelor practice – de 60%.

În cazul învățământului dual proba practică se realizează în condiții reale de muncă, de regulă la unitatea economică cu care elevul are semnat contractul de formare profesională. În același timp sarcinile practice incluse în cadrul examenului de calificare vor asigura măsurarea nivelului de stăpânire de către candidați a întregului set de competențe funcțional-acționale statuate în programa pentru examenul de calificare, nu doar a celor care pot fi evaluate în condițiile concrete ale agentului economic partener.

5. Proiectarea curriculară

5.1. Principii generale

În acord cu prevederile Cadrului de referință al Curriculumului Național, șapte subsisteme se regăsesc în structura Curriculumului Național (Figura 5).

În literatura de specialitate, definițiile curriculumului pot fi grupate în două categorii:

- curriculumul în sens restrictiv sau îngust/restrâns;
- curriculumul cu semnificații extensive, în sens larg.

De regulă, curriculumul în sens restrâns cuprinde: finalități, conținuturi, activități și mijloace de învățare și evaluare; ansamblul documentelor educaționale de tip reglator: planuri de învățământ, programe, manuale, ghiduri metodologice etc.; curricula pe module/discipline.

În sens larg, curriculumul cuprinde: filozofia educației, valorile, obiectivele, conținuturile, strategiile, experiențele de învățare, evaluarea, rezultatele evaluării, managementul; politici educaționale, procese decizionale, manageriale și de monitorizare care ghidează proiectarea/elaborarea, implementarea, evaluarea experiențelor de învățare.

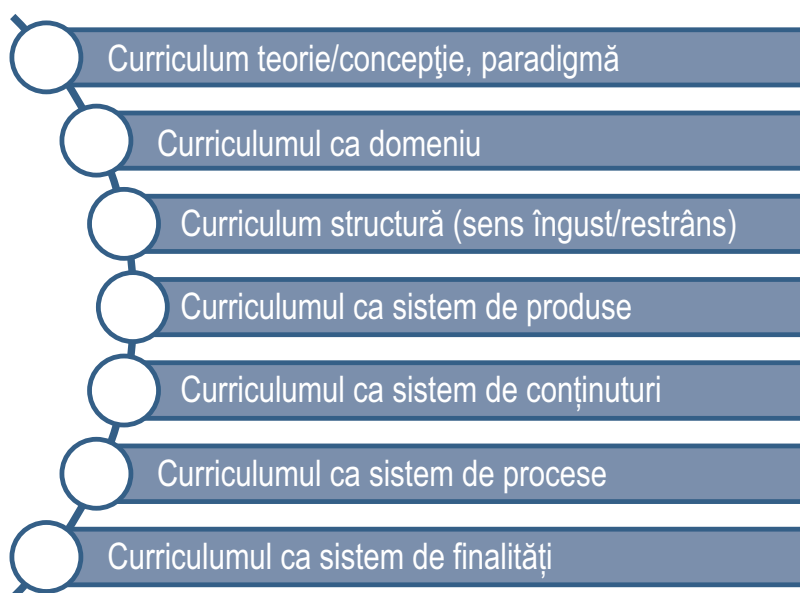

Figura 5. Subsisteme ale Curriculumului Național

Astfel, din perspectiva învățământului profesional tehnic, în sens restrâns, curriculumul reprezintă un document de politici educaționale care:

- din punct de vedere funcțional, indică finalități de atins, orientează, organizează și conduce procesul de instruire și învățare;
- din punct de vedere structural, include: module/discipline/unități de curs, competențe/rezultate ale învățării, conținuturi, durate de instruire/învățare, strategii de predare-învățare și strategii de evaluare;
- din punct de vedere al produsului, se concretizează în: planul de învățământ, planul de lungă durată, manuale și într-o varietate de materiale curriculare auxiliare.

În calitate de *produs*, curriculumul pentru învățământul profesional tehnic reprezintă un ansamblu de documente de tip reglator în cadrul cărora se consemnează datele esențiale privind procesele educative și experiențele de învățare pe care instituția de învățământ le oferă elevului.

În sensul de *proces*, curriculumul pentru învățământul profesional tehnic reprezintă ansamblul experiențelor prin care elevul trece în procesul de învățare, ce are drept scop formarea unui sistem de competențe, care îi asigură calificarea profesională.

5.2. Componentele curriculumului pentru învățământul profesional tehnic

Curriculumul pentru învățământul profesional tehnic va include:

- Planul-cadru de învățământ;
- Planul de învățământ pe meserii/profesii/specialități;
- Curricula pe module/discipline/unități de curs;
- Ghiduri metodologice de implementare a curricula;
- Proiecte didactice de lungă durată;
- Proiecte didactice de scurtă durată;
- Manuale;
- Materiale curriculare auxiliare.

5.3. Demersul de proiectare curriculară

Proiectarea curriculară stabilește joncțiunea dintre prioritățile de dezvoltare ale țării, prevederile politicilor publice, în special ale politicilor educaționale din învățământul profesional tehnic, reperete teoretice ale concepției educaționale și dimensiunea operațională a formării profesionale.

Din punct de vedere conceptual, demersul proiectării curriculare vizează reperetele de bază care asigură formarea profesională conform dezideratelor politicilor educaționale: condiții de acces, durata studiilor, particularități ale traseului educațional, nivelul pregătirii profesionale (finalitatea studiilor) care să satisfacă cerințele de integrare profesională.

Nivelul 3 de calificare (3 CNC) este asigurat de următoarele programe de formare profesională tehnică secundară:

(1) Program de studii profesional tehnice secundare – meserii conexe

Conceptualizarea programului. Acest program este conceptualizat din perspectiva identificării a două meserii ce oferă multiple afinități sub aspectul formării profesionale și inserției pe piața muncii.

Particularități ale formării profesionale. Formarea profesională se realizează prin instruirea în domeniul a două meserii ce au afinități la nivel de finalități de studii, iar perspectiva activității profesionale asigură contextul transferului competențelor și complementaritatea funcțională a acestora. Instruirea de cultură generală asigură dezvoltarea competențelor-cheie, dar pune accent pe formarea acelor competențe care constituie baza competențelor profesionale.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale asigură recunoașterea calificării de nivel 3, ce îi permite absolventului inserția pe piața muncii. Absolventul are următoarele opțiuni pentru continuarea traseului educațional/de formare profesională: (a) continuarea studiilor la următorul nivel al învățământului profesional tehnic (b) realizarea programului de studii liceale și urmarea studiilor într-o instituție de învățământ superior.

(2) Program de studii profesional tehnice secundare – instruirea într-o meserie

Conceptualizarea programului. Acest program este conceptualizat din perspectiva formării profesionale într-o singură meserie, prin proiectarea sistemului de competențe care îi asigură absolventului inserția pe piața muncii.

Particularități ale formării profesionale. Formarea profesională se realizează prin instruirea într-o meserie. Conținutul procesului de învățământ se constituie din componentele: instruire generală și instruire profesională. Instruirea de cultură generală contribuie la formarea competențelor-cheie care constituie baza teoretică pentru formarea competențelor profesionale. Unitățile de conținut și ponderea acestora în planul de învățământ sunt determinate în funcție de rolul lor în formarea culturii și competențelor profesionale.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale îi asigură absolventului recunoașterea calificării de nivel 3, ce îi permite inserția pe piața muncii, precum și opțiunea pentru continuarea studiilor la următorul nivel al învățământului profesional tehnic.

(3) Program de studii profesional tehnice secundare – învățământ dual

Conceptualizarea programului. Acest program este conceptualizat prin prisma îmbinării aspectului teoretic și practic în formarea profesională în condiții cât mai apropiate de contextul real al activității profesionale.

Particularități ale formării profesionale. Formarea profesională se realizează într-o singură meserie. Actorii implicați în formarea profesională sunt deopotrivă: instituția de învățământ, unitatea economică și elevul. Formarea profesională prin sistem dual se organizează, de regulă, în domeniul unor meserii realizarea cărora se bazează pe tehnologii moderne, în continuă evoluție, când întreprinderea poate oferi un context mai adecvat (mai cu seamă sub aspectul instruirii practice) formării profesionale.

Traseul academic este constituit din discipline de cultură generală, cu un pronunțat aspect aplicativ și din module/discipline orientate spre formarea competențelor profesionale. Procesul de formare este transferat dinspre instituția de învățământ profesional tehnic, în care se desfășoară instruirea teoretică, spre unitatea economică, unde are loc atât instruirea practică, cât și predarea componentelor specifice instruirii teoretice. Componenta formării profesionale inițiale, desfășurată în întreprindere, are o pondere de 70-80%, iar cea desfășurată în instituția de învățământ este de 20-30%.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale asigură recunoașterea calificării de nivel 3, ce îi permite absolventului inserția pe piața muncii. Absolventul are posibilitatea de a continua studiile la următorul nivel al învățământului profesional tehnic.

Nivelul 4 de calificare (4 CNC) este asigurat de următoarele programe de formare profesională tehnică postsecundară:

(1) Program integrat de studii profesional tehnice postsecundare în baza studiilor gimnaziale

Conceptualizarea programului. Programul integrat de studii presupune integrarea învățământului general cu învățământul de specialitate, orientat spre consolidarea competențelor cheie și formarea competențelor profesionale într-o anumită specialitate.

Particularități ale formării profesionale. Traseul academic se constituie din unități de curs de cultură generală și unități de curs de specialitate. Integrarea acestora are drept scop valorificarea caracterului integrator al sistemului de competențe: competențelor-cheie, competențelor generale și profesionale. Atât prin unitățile de curs de cultură generală, cât și prin unitățile de curs de specialitate, programul urmărește crearea spiritului de autonomie și independență în luarea deciziilor, ca și caracteristică specifică a deținătorilor calificării profesionale de nivel 4. Componenta învățământ general, prevede parcurgerea programului studiilor liceale. În cadrul acestor programe sunt utilizate următoarele modalități de instruire: activități didactice teoretice; laboratoare/activități practice, stagii în instituțiile de profil.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale asigură recunoașterea calificării de nivel 4, ce îi permite absolventului inserția pe piața muncii, urmarea studiilor la nivelul următor de învățământ sau urmarea studiilor în învățământul superior în domeniul de formare profesională studiat.

(2) Program de studii profesional tehnice postsecundare în baza studiilor liceale

Conceptualizarea programului. Acest program este conceptualizat din perspectiva formării competențelor profesionale în baza culturii generale și a competențelor-cheie deținute de către absolvenții liceului.

Programul conține componenta de specialitate și unități de curs orientate spre formarea competențelor ce facilitează integrarea profesională. Programul oferă oportunități de formare profesională prin învățământ de zi și cu frecvență redusă și demonstrează deschiderea sistemului educațional al Republicii Moldova spre oferirea serviciilor educaționale în diversitate, ca răspuns la diversitatea cererii de educație și formare profesională. Acest program încurajează venirea dinspre piața muncii și proiectarea carierei pe parcursul întregii vieți.

Particularități ale formării profesionale. Traseul academic al acestui program se constituie din unități de curs orientate spre formarea competențelor profesionale. Se valorifică cultura generală a beneficiarilor și/sau experiența socială și de muncă a acestora. Modalitățile de formare profesională sunt: activități de instruire teoretică, activități de instruire practică și stagii în instituțiile de profil sau valorificarea activității de muncă în cazul în care beneficiarul programului este angajat în domeniu.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale asigură recunoașterea calificării de nivel 4, ce îi permite absolventului inserția pe piața muncii, urmarea studiilor la nivelul următor de învățământ sau urmarea studiilor în învățământul superior în domeniul de formare profesională studiat.

(3) Program de studii profesional tehnice postsecundare în baza calificării profesionale de nivel 3 în domeniu conex

Conceptualizarea programului. Programul de formare profesională se conceptualizează ținând cont de pregătirea profesională anterioară. Este importantă stabilirea conexiunii funcționale dintre calificarea anterioară și formarea profesională ce pretinde nivelul de calificare 4. Se pune accent pe componenta de specialitate, dar se include în program și componenta de cultură generală, și anume, acele unități de curs care facilitează formarea competențelor profesionale. Acest program încurajează venirea dinspre piața muncii și proiectarea carierei pe parcursul întregii vieți.

Particularități ale formării profesionale. Traseul academic se constituie din unități de curs de cultură generală și unități de curs prin care se formează competențele profesionale. Modalitățile de formare profesională se constituie din activități de instruire teoretică, activități de instruire practică, stagii la întreprinderile de profil.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale asigură recunoașterea calificării de nivel 4, ce îi permite absolventului inserția pe piața muncii, urmarea studiilor la nivelul următor de învățământ sau urmarea studiilor în învățământul superior în domeniu de formare profesională studiat.

(4) Program de studii profesional tehnice postsecundare – învățământ dual

Conceptualizarea programului. Acest program este conceptualizat prin prisma îmbinării aspectului teoretic și practic în formarea profesională în condiții cât mai apropiate de contextul real al activității profesionale. Actorii implicați în formarea profesională sunt deopotrivă: instituția de învățământ, unitatea economică și elevul. Formarea profesională prin sistem dual se organizează, de regulă, în domeniul unor specialități realizarea cărora se bazează pe tehnologii moderne, în continuă evoluție, când întreprinderea poate oferi un context mai adecvat (mai cu seamă sub aspectul instruirii practice) formării profesionale.

Particularități ale formării profesionale. Traseul academic al acestui program se constituie din unități de curs orientate spre formarea competențelor profesionale. Procesul de formare este transferat dinspre instituția de învățământ profesional tehnic, în care se va desfășura instruirea teoretică și practică, spre unitatea economică, în care se va desfășura atât instruirea practică, cât și componentele specifice instruirii teoretice. Componenta formării profesionale inițiale desfășurată în întreprindere are o pondere de 50% și 50% în instituția de învățământ.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale asigură recunoașterea calificării de nivel 4, ce îi permite absolventului inserția pe piața muncii. Absolventul are posibilitatea de a continua studiile la următorul nivel al învățământului profesional tehnic sau de a urma studiile în învățământul superior în domeniu de formare profesională studiat.

Nivelul 5 de calificare (5 CNC) este asigurat de către programe de formare profesională tehnică postsecundară nonterțiară.

(1) Program integrat de studii profesional tehnice postsecundare nonterțiare în baza studiilor gimnaziale

Conceptualizarea programului. Acest program este conceptualizat în scopul satisfacerii cerințelor pieții muncii în poziții profesionale care necesită pe de o parte competențe mai complexe decât nivelul 4 de calificare, iar pe de altă parte, nu solicită studii superioare. Programul integrat de studii presupune integrarea învățământului general cu învățământul de specialitate, de regulă din domeniile de educație 011. *Pedagogie și știința educației, 091. Sănătate* și este orientat spre consolidarea competențelor cheie și formarea competențelor profesionale într-o anumită specialitate.

Particularități ale formării profesionale. Traseul academic se constituie din unități de curs de cultură generală și unități de curs de specialitate. Integrarea acestora are drept scop valorificarea caracterului integrator al sistemului de competențe: competențelor-cheie și celor generale și profesionale. Atât prin unitățile de curs de cultură generală, cât și prin unitățile de curs de specialitate, programul urmărește crearea spiritului de autonomie și responsabilitate în luarea deciziilor, ca și caracteristică specifică a deținătorilor calificării profesionale de nivel 5. Componenta învățământ general, prevede parcurgerea programului studiilor liceale. În cadrul acestor programe sunt utilizate următoarele modalități de instruire: activități didactice teoretice; laboratoare/activități practice, stagii în instituțiile de profil.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale asigură recunoașterea calificării de nivel 5, ce îi permite absolventului inserția pe piața muncii sau urmarea studiilor în învățământul superior în domeniu de formare profesională studiat.

(2) Program de studii profesional tehnice postsecundare noterțiare în baza diplomei de bacalaureat sau a diplomei de studii profesional tehnice postsecundare

Conceptualizarea programului. Acest program este conceptualizat în scopul satisfacerii cerințelor pieții muncii în poziții profesionale care necesită pe de o parte competențe mai complexe decât nivelul de

calificare de nivel 4, iar pe de altă parte, nu solicită studii superioare. Beneficiarii acestui program vor fi specialiștii solicitați pe segmentele pieței muncii, care trebuie să demonstreze autonomie și responsabilitate în luarea deciziilor, capacitatea de rezolvare a sarcinilor fără îndrumarea directă a specialistului ce deține o calificare de nivel mai superior, capacitatea rezolvării sarcinilor de serviciu în complexitatea lor. Conceptualizarea programului de studii este influențată nu doar de nivelul pregătirii de cultură generală, dar și de un nivel sporit al competențelor profesionale în raport cu beneficiarul programelor de studii ce oferă calificarea de nivel 4.

Particularități ale formării profesionale. Traseul academic se constituie din unități de curs care formează competențele profesionale, inclusiv a celor ce permit managementul procesului de producție și managementul unei echipe la locul de muncă. Formarea profesională se realizează prin activități de instruire teoretică, activități de instruire practică, stagii la întreprinderile de profil.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale asigură recunoașterea calificării de nivel 5, ce îi permite absolventului inserția pe piața muncii sau urmarea studiilor în învățământul superior în domeniu de formare profesională studiat.

(3) Program de studii profesional tehnice postsecundare noterțiare – învățământ dual

Conceptualizarea programului. Acest program este conceptualizat în scopul satisfacerii cerințelor pieței muncii în poziții profesionale care necesită pe de o parte competențe mai complexe decât nivelul 4 de calificare, iar pe de altă parte, nu solicită studii superioare. Beneficiarii acestui program vor fi specialiștii solicitați pe segmentele pieței muncii, care trebuie să demonstreze autonomie în luarea deciziilor, capacitatea de rezolvare a sarcinilor de serviciu în complexitatea lor fără îndrumarea directă a specialistului ce deține o calificare de nivel mai superior.

Particularități ale formării profesionale. Traseul academic al acestui program se constituie din unități de curs orientate spre formarea competențelor profesionale. Procesul de formare este transferat dinspre instituția de învățământ profesional tehnic, în care se va desfășura instruirea teoretică și practică, spre unitatea economică, în care se va desfășura atât instruirea practică, cât și componente specifice instruirii teoretice. Componenta formării profesionale inițiale desfășurată în întreprindere are o pondere de 50% și 50% în instituția de învățământ.

Finalitatea programului. Nivelul pregătirii profesionale asigură recunoașterea calificării de nivel 5, ce îi permite absolventului inserția pe piața muncii sau urmarea studiilor în învățământul superior în domeniu de formare profesională studiat.

Din punct de vedere operațional, proiectarea curriculară va începe de la formularea finalităților programului de studii, reflectate în Cadrul Național al Calificărilor, specific sistemului de învățământ profesional tehnic. Fiecare nivel de calificare dintre cele pretinse (3, 4, 5), determină un anumit sistem de competențe care exprimă gradul de corespundere a achizițiilor profesionale în raport cu cerințele pieței muncii.

Sistemul de competențe stipulat în calificările profesionale de nivelurile 3, 4 și 5 constituie punctul de plecare în elaborarea curriculumului unui anumit program de formare profesională.

Competențele profesionale, stabilite în calificările profesionale ca finalitate a programului de formare, constituie elementul-cheie al proiectării curriculare și au un rol director determinat în raport cu alte elemente ale procesului educațional. În funcție de finalitate, va fi determinat raportul dintre instruirea teoretică și cea practică. Finalitățile constituie punctul de referință în selectarea conținuturilor, atât ca și mesaj educațional, cât ca și context de realizare a instruirii.

Competențele proiectate vor servi drept bază pentru selectarea resursele necesare pentru realizarea unui proces educațional efektiv și eficient:

- resursele umane, a căror competență pedagogică și de calificare profesională trebuie să satisfacă condițiile de formare profesională conform calificării prestabilite;
- resursele materiale care asigură condițiile necesare organizării procesului didactic din perspectiva atingerii finalităților.

Componenta operațională a proiectării curriculare este tehnologia didactică, care răspunde la întrebarea „Cum formăm competențele?”.

Conceptual, curriculumul se va axa pe tehnologia didactică care pune accentul pe învățarea experiențială, implicarea activă prin exercițiu.

În proiectarea curriculară pentru învățământul profesional tehnic prioritate vor avea strategiile didactice aplicative. Astfel, la nivelul 3 de calificare, instruirea profesională se va baza mai mult pe realizarea unor acțiuni conform modelelor prezentate. Pe măsură ce nivelul de calificare va crește, strategia de instruire se va modifica prin creșterea gradului de autonomie al celui ce învață și extinderea libertății de a lua decizii în raport cu procedeele utilizate în procesul de învățare.

Proiectarea curriculară presupune neapărat și stabilirea strategiei de evaluare. În cazul abordării constructiviste, axării procesului de formare profesională pe cel ce învață, precum și focalizarea programului pe formarea unui sistem de competențe (ca expresie a calificării și indicator al pregătirii/premisei pentru integrarea socioprofesională), criteriul în baza căruia se realizează evaluarea și indicatorii reușitei se stabilesc în baza elementelor definitorii ale competenței conform standardelor ocupaționale și cele de calificare, după caz.

5.4. Planul-cadru

5.4.1. Principii de elaborare a Planului-cadru

Planul-cadru stabilește principiile generale pentru organizarea și desfășurarea procesului educațional în instituțiile de învățământ profesional tehnic și reflectă cerințele de bază pentru elaborarea planurilor de învățământ pentru diferite meserii/profesii/specialități.

Planul-cadru va stabili într-un mod unitar conținutul procesului de formare profesională și se va elabora conform următoarelor principii:

- abordarea sistemică a elementelor de conținut, astfel încât să se asigure parcursul formării profesionale conform logicii demersului didactic și logicii programului de formare profesională;
- stabilirea ponderii contextului de formare a culturii generale și de specialitate, în funcție de nivelul de calificare pretins;
- stabilirea ponderii pregătirii teoretice și pregătirii practice, în funcție de tipul programului de formare profesională și de nivelul de calificare pretins;
- prezentarea Planului-cadru ca un construct, elaborat în baza unităților de structură determinate de sistemul de competențe ce asigură calificarea profesională pretinsă;
- corelarea unităților de conținut ale planului-cadru (volum și profunzime) cu nivelul de calificare pretins;
- corespunderea unităților de conținut cu reperele științifice ale domeniului, tehnologia proceselor studiate, realitățile socioeconomice.

5.4.2. Structura Planului-cadru pentru programele de formare profesională tehnică

Pentru programele de formare profesională de nivelul 3, Planul-cadru va fi structurat pe următoarele componente:

- *formarea generală* (module/discipline generale);
- *formarea profesională inițială* (module de instruire profesională);
- *formarea opțională* (module/discipline opționale).

Formarea generală pentru fiecare meserie/profesie vizează dobândirea cunoștințelor de cultură generală. Materiile de studiu se vor selecta în conformitate cu particularitățile formării profesionale și specificul sistemului de competențe profesionale. Numărul orelor pentru formarea generală variază în funcție de domeniul ocupațional și de specificul meseriei/profesiei.

Formarea profesională inițială se va realiza în bază de module prin:

- instruire teoretică modulară;
- instruire practică modulară;
- practica în producție.

Formarea opțională vizează formarea la elevi a unor competențe-cheie sau transdisciplinare.

Planul-cadru prevede, de asemenea, ore de consultanță în probleme teoretice și practice asociate procesului educațional în întregime, precum și evaluarea finală prin susținerea examenului de calificare.

În baza Planului-cadru, pentru fiecare program de formare profesională, instituțiile de învățământ profesional tehnic secundar vor elabora și aproba în modul stabilit planurile de învățământ.

La nivelul dimensiunii de timp alocat pentru instruirea teoretică și practică, se va ține cont de specificul meseriei/profesiei, precum și de relația dintre durata de învățare și particularitățile de vârstă ale celor instruiți.

Pentru programele de formare profesională de nivelul 4-5, Planul-cadru statuează un sistem de activități de formare profesională inițială a specialiștilor pentru diverse domenii ale economiei naționale, reunite într-o concepție unitară din punct de vedere al conținutului și al desfășurării acestora în timp.

Planul-cadru de învățământ va avea următoarele componente:

- componenta temporală, care stabilește planificarea în timp a procesului de formare (săptămână, semestru, an), unitatea principală de măsură a procesului de formare fiind creditul de studii (ECVET);
- componenta formativă care stabilește distribuția unităților de curs;
- componenta acumulare care stabilește alocarea creditelor de studii (ECVET);
- componenta evaluare care stabilește modalitățile de evaluare curentă și finală.

În baza Planului-cadru, pentru fiecare program de formare profesională, instituțiile de învățământ profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar vor elabora și aproba în modul stabilit planurile de învățământ.

La nivelul dimensiunii de timp alocat pentru instruirea teoretică și practică, se va ține cont de specificul specialității, precum și de relația dintre durata de învățare și particularitățile de vârstă ale celor instruiți.

Pentru programele de formare profesională prin învățământ dual, Planul-cadru va fi structurat în funcție de specificul tipului programului de formare profesională pe următoarele componente:

- *componenta generală* – asigură dezvoltarea competențelor care asigură succesul/reușita activității profesionale în toate situațiile de manifestare;
- *componenta de profil* (teoretică și practică) – asigură acumularea cunoștințelor și formarea abilităților de bază la elevi, integrate în competențe profesionale;
- *componenta opțională* – asigură extinderea cunoștințelor și dezvoltarea unor aptitudini ale elevilor în domeniul de formare profesională ales sau în alte domenii adiacente.

În vederea implementării planului de învățământ pentru învățământul dual, unitatea economică, în colaborare cu instituția de învățământ, elaborează Planul de instruire la unitatea în învățământul dual.

Planul de instruire la unitatea în învățământul dual se elaborează în baza Rutei de parcurgere a componentelor Planului de învățământ.

5.5. Structura curriculumului

În funcție de specificul programelor de formare profesională, structura curriculumului poate fi:

- **Pentru programele de formare profesională de nivelul 3:**
 - *disciplinară* – pentru disciplinele de cultură generală și opționale prevăzute în planul de învățământ;
 - *modulară* – pentru modulele de instruire teoretică și practică prevăzute în planul de învățământ;
 - *axată pe realizarea sarcinilor practice* – pentru stagiile de practică în producție prevăzute în planul de învățământ.
- **Pentru programele de formare profesională de nivelul 4-5:**
 - *disciplinară* – pentru disciplinele de cultură generală, opționale sau a unor unități de curs prevăzute în planul de învățământ care sunt orientate spre formarea competențelor cognitive;
 - *modulară* – pentru unitățile de curs prevăzute în planul de învățământ care sunt orientate spre formarea competențelor funcțional – acționare;
 - *axată pe realizarea sarcinilor practice* – pentru stagiile de practică prevăzute în planul de învățământ.

Având în vedere caracterul unitar al formării profesionale, pentru învățământul dual se aplică aceeași structură a curriculumului.

5.5.1. Organizarea curriculumului pe module

Organizarea curriculumului pe module impune condiții de realizare a procesului de instruire într-un context integrator, care să asigure dobândirea de cunoștințe în corelare cu exersarea abilităților și formarea atitudinilor prin implicare activă și învățare bazată pe activități practice. În aceste condiții, structurarea modulară a curriculumului este considerată modalitatea optimă de realizare a prevederilor conceptuale pentru învățământul profesional tehnic.

Un modul este o unitate de instruire deschisă și flexibilă, care se distinge ca o entitate evaluată separat într-un proces de lucru firesc. Competențele profesionale care derivă din standardele de calificare incluse în

Registrul Național al Calificărilor și sunt proiectate în module se concentrează pe activitățile-cheie, specifice profesiei și pe practicile profesionale relevante în domeniul respectiv.

Modulul, scopul căruia este formarea la elev a unui comportament specific meseriei/specialității, reprezintă o structură didactică unitară din punct de vedere tematic atât pentru instruirea teoretică, cât și pentru cea practică. Totodată, modulele sunt unități de învățare interdependente din punctul de vedere al competențelor generale, dar cu un grad mare de autonomie în ceea ce privește competențele profesionale specifice, în așa fel încât modulele să poată fi parcurse/asimilate independent unele față de altele de către cei care învață. De aceea evaluarea rezultatelor învățării este efectuată la sfârșitul fiecărui modul.

Designul curricular reflectă relația dintre diverse tipuri de competențe: competențe generale și competențe profesionale, acestea fiind susținute de formarea continuă (și specifică nivelului de calificare și programului de formare profesională) a competențelor cheie.

Curriculumul modular va fi elaborat în baza următoarelor principii:

Principiul integralității. Acest principiu reflectă esența conceptuală a abordării modulare și constituie norma de bază, necesară de a fi respectată în stabilirea elementelor de structură a curriculumului și interdependența funcțională a acestora.

Principiul priorității funcționale. Acest principiu stabilește sistemul prioritar de competențe și selectează conținuturile din perspectiva ponderii acestora.

Principiul relevanței. Cunoștințele servesc abilitățile, deci trebuie să aibă o contribuție directă la formarea competențelor profesionale.

Principiul invarianței față de tipurile concrete de echipamente și tehnologii. Acest principiu presupune că prestatorii de servicii educaționale vor concretiza cu angajatorii viitorilor absolvenți ai fiecărei instituții de învățământ tipurile de echipamente și tehnologii în baza cărora se va realiza instruirea profesională, detaliind stipulările curriculumului în proiecte didactice și programe de instruire practică.

Principiul flexibilității și receptivității față de cerințele pieței muncii. Acest principiu presupune pe lângă relativa stabilitate a prevederilor curriculare și deschiderea față de noutățile și inovațiile ce se produc atât pe segmentele specifice ale pieței muncii, cât și în tehnologiile din domeniu.

Caracteristicile curriculumului modular:

- se focusează pe aprofundarea și operaționalizarea cunoștințelor existente, dar și acumularea unor noi;
- predomină formarea și dezvoltarea abilităților funcțional-acționare (prelucrarea informațiilor, planificarea și coordonarea activităților, elaborarea de documente) și a celor practice (utilizarea instrumentarului);
- asigură formarea și dezvoltarea competențelor profesionale specifice profilului ocupațional.

În ansamblu, curriculumul modular va fi conceput în așa mod, încât să ofere cadrelor didactice din instituțiile de învățământ profesional tehnic posibilitatea de a-și elabora strategii proprii de proiectare și organizare a demersului educațional în vederea formării la elevi a competențelor, valorilor și atitudinilor ce corespund necesităților curente și de perspectivă ale pieței muncii și ale unei societăți aflate în permanentă schimbare.

5.5.2. Organizarea curriculumului disciplinar

La elaborarea curriculumului disciplinar din învățământul profesional tehnic se va urmări realizarea unui învățământ centrat pe elev, orientat spre dobândirea rezultatelor învățării, în centrul cărora se află formarea competențelor generale și profesionale specifice fiecărei specialități. Dobândirea finalităților de studii, prin formarea competențelor definitorii pentru un domeniu de studiu va fi completată prin accentuarea caracterului pragmatic al conținutului formativ al unităților de curs incluse în curriculum.

Caracteristicile curriculumului disciplinar:

- se focusează pe înțelegerea și asimilarea de cunoștințe noi;
- predomină formarea și dezvoltarea abilităților cognitive (dezvoltarea mecanismelor de învățare, de accedere la cunoștințe) și a celor intelectuale (utilizarea gândirii logice, intuitive și creative);
- servește ca bază pentru atingerea rezultatelor învățării și dezvoltarea competențelor profesionale generale și specifice.

Numărul și lista unităților de curs va fi stabilită în baza standardului de calificare, iar eșalonarea unităților de curs în programul de formare profesională va avea un caracter complementar atât pe orizontală (unitățile de curs ce se studiază concomitent pe parcursul semestrului), cât și pe verticală (unități de curs eșalonate în diferite semestre ale programului de studii).

5.5.3. Organizarea curriculumului pentru stagiile de practică

Stagiile de practică sunt o formă importantă de instruire profesională care reflectă îmbinarea pregătirii teoretice cu exersarea abilităților în atelier sau laborator și cu antrenarea competențelor profesionale în unitățile economice. Achizițiile teoretice îi servesc elevului ca bază pentru formarea abilităților practice.

La elaborarea curriculumului pentru stagiile de practică se va urmări proiectarea unor activități/sarcini de lucru, ce contribuie la atingerea scopului practicii și care pot fi cu certitudine realizate în cadrul instituțiilor/unităților economice. Lista de activități/sarcini de lucru din această descriere va servi drept bază pentru elaborarea planurilor de practică ale elevilor. Evident, fiecare plan va include doar activități/sarcini de lucru proprii întreprinderii/organizației unde va avea loc stagiul de practică.

În proiectarea curriculumului pentru stagiile de practică se va ține cont de:

- corelarea pregătirii teoretico-practice cu sarcinile stagiului de practică. În acest sens se va asigura ca elevul să dețină un bagaj de cunoștințe și abilități practice în acord cu finalitățile de studii pe care urmează să le valorifice în cadrul stagiului de practică. Din aceste considerente, proiectarea modulelor de instruire va fi corelată cu perioadele de practică.
- proiectarea perioadelor de practică în acord cu vârsta elevilor și prevederile legale privind desfășurarea activităților practice;
- proiectarea traseului de formare profesională astfel încât să fie stabilită o relație funcțională dintre stagiile de practică în raport cu planul de învățământ, în care stagiile de practică să fie precedate de instruire teoretico-practică.

Un astfel de design al parcursului de formare profesională îi asigură elevului pregătirea necesară pentru realizarea activităților practice.

5.6. Resursele curriculare

5.6.1. Manuale și materiale didactice

Manualele și materialele didactice constituie resursele-suport cu ajutorul cărora se realizează formarea profesională. Din punct de vedere al categoriilor pedagogice, manualele și alte resurse didactice, reprezintă mijloacele de învățământ și sunt parte integrantă a tehnologiilor didactice.

În contextul categoriilor pedagogice, manualul se referă la tehnologia didactică și este considerat un mijloc, un instrument în baza căruia are loc instruirea. La nivel operațional, de realizare a procesului de formare profesională, manualul exprimă un sistem pedagogic, deoarece:

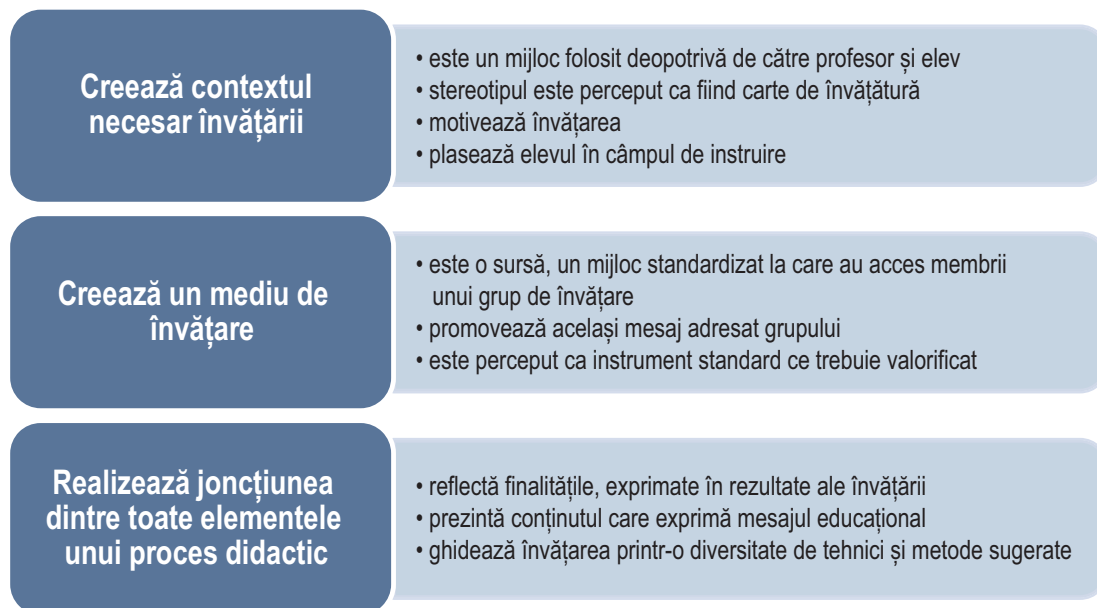

Figura 6. Paradigma manualului în învățământul profesional tehnic

Un manual care reflectă paradigma curriculară trebuie să asigure posibilitatea atingerii finalităților educaționale, astfel încât să ofere fiecărui elev implicat în proces, condiții pentru dezvoltarea personală și profesională, necesară pentru obținerea calificării profesionale și pentru inserția socio-profesională.

Proiectarea unui manual din perspectiva curriculară se va axa pe următoarele orientări distincte:

- *raționalismul academic*, ce vizează aspectul cunoașterii domeniului de formare profesională și al culturii generale necesare devenirii ca și specialist în domeniu și personalitate;
- *procesele cognitive*, ce reflectă aptitudinile formate și dezvoltate în urma raționalizării logice a informației în funcție de nivelul de calificare pretins;
- *auto-actualizarea sau relevanța personală*, ce se va concentra asupra condițiilor psihologice ale instruirii, fiind preocupate de individualitate și exprimare personală, astfel transformând elevul într-un subiect activ al propriei sale formări;
- *reconstrucția socială*, ce va pune accentul pe reflectarea condițiilor sociale, realitatea socio-economică, care va influența atingerea rezultatelor învățării;
- *primatul abordărilor aplicative* ce țin cont de specificul strategiei de formare profesională în învățământul profesional tehnic.

La selectarea manualelor ce vor fi incluse în curricula se va porni de la faptul că un manual modern trebuie să îndeplinească mai multe funcții: informativă, formativă, de ghidare a procesului de învățare, evaluativă. Calitatea manualului destinat susținerii unui proces didactic axat pe cel ce învață, va fi apreciată după capacitatea lui de a fi un reper autentic în situațiile în care sursele de informație sunt din ce în ce mai diverse, după completitudinea conținuturilor și facilitatea de percepere a mesajului.

Pentru aprecierea manualelor și a altor materiale didactice vor fi folosite următoarele criterii:

- funcționalitatea și relevanța în raport cu finalitățile formării profesionale;
- corectitudinea științifică a conținuturilor;
- accesibilitatea în raport cu nivelul de pregătire inițială a beneficiarilor și nivelul calificării pretinse;
- corespunderea concepției manualului cu paradigma formării profesionale și, mai ales, cu curriculumul disciplinei.

5.6.2. Resurse educaționale deschise

În condițiile schimbărilor rapide în tehnologie, o importanță deosebită au condițiile de formare profesională. Atât din punct de vedere financiar, cât și de management al resurselor, asigurarea „la zi” a formării profesionale cu tehnologii moderne este o condiție esențială a eficienței educaționale. Din aceste considerente utilizarea resurselor educaționale digitale devine o necesitate.

Un suport substanțial în formarea profesională îl poate asigura utilizarea resurselor didactice deschise. Pe lângă sursele bibliografice electronice, care facilitează procesul de învățare a noțiunilor, proceselor tehnologice, realităților economice, pot fi utilizate site-uri specializate, prin intermediul cărora elevii fac cunoștință cu noile tehnologii, pot observa etapele anumitor procese. Atenție deosebită se va acorda laboratoarelor virtuale și simulatoarelor digitale.

Coordonarea, monitorizarea activităților de învățare, precum și adaptarea procesului didactic la nevoile și interesele individuale ale elevilor va fi realizată cu ajutorul sistemelor de management al procesului de instruire.

5.6.3. Ghiduri metodice

Ghidurile metodice reprezintă una din principalele surse de inspirație metodologică a cadrelor didactice. Ghidurile metodice constituie un produs curricular de tip operațional, prin care sunt prezentate procedurile de activitate ce pun în aplicare aspectele conceptuale ale politicii educaționale în învățământul profesional tehnic.

Ghidurile metodice indică *cum* trebuie elaborate produsele curriculare, astfel încât să pună în aplicare concepția formării profesionale. Ghidurile metodice asigură abordarea sistemică în procesul de învățământ și susțin cadrele didactice în respectarea prevederilor regulamentare la nivel de sistem de învățământ profesional tehnic.

Diversitatea ghidurilor metodice este influențată de complexitatea procesului de formare profesională. Prin ghidurile metodice ce vizează elaborarea curriculumului, se prescrie concepția elaborării curriculumului unei meserii (în cazul învățământului profesional tehnic secundar) sau curriculumul unei specialități (în cazul învățământului profesional tehnic postsecundar sau postsecundar nonterțiar).

De o valoare metodologică deosebită sunt ghidurile prin care este susținut procesul de implementare a prevederilor curriculare. Prin urmare, în procesul dezvoltării curriculare, vor fi elaborate următoarele ghiduri:

Ghiduri metodice ce ghidează activitățile didactice cu caracter teoretic și practic. Aceste ghiduri vor îndruma și ajuta cadrele didactice în implementarea prevederilor conceptuale ale proceselor de instruire profesională.

Ghidurile metodice care vizează elaborarea manualelor, suporturilor de curs, compendiilor, culegerilor de exerciții și probleme. Aceste ghiduri vor îndruma și ajuta atât specialiștii ce dezvoltă resursele curriculare, cât și cadrele didactice ce utilizează aceste resurse.

Ghiduri metodice privind evaluarea. Ghidurile în cauză vor contribui la organizarea și desfășurarea unor evaluări obiective, relevante și corecte, la dezvoltarea instrumentarului destinat evaluării nivelului de formare a competențelor profesionale.

6. Managementul curriculumului

În literatura de specialitate, managementul curriculumului este definit ca un ansamblu de activități ce presupune diagnosticarea, conceptualizarea, proiectarea, elaborarea, implementarea, evaluarea, monitorizarea permanentă a dinamicii procesului, orientat spre asigurarea și îmbunătățirea calității instruirii profesionale.

În cadrul învățământului profesional tehnic managementul curriculumului este asigurat la nivel de politici de către Ministerul Educației și Cercetării, iar la nivel de implementare de către instituția de învățământ.

Managementul curriculumului la nivelul instituției de învățământ vizează, în esență, un proces de mobilizare a resurselor existente pentru realizarea finalităților/rezultatelor așteptate ale procesului educațional, prin aplicarea contextualizată, adaptată la realitatea instituției de învățământ, la specificul local, a documentelor curriculare de tip reglator.

6.1. Monitorizarea și implementarea curriculumului

Esența implementării și monitorizării curriculumului constă în utilizarea corectă și coordonarea la nivel oficial a resurselor umane și de altă natură, în vederea aplicării prevederilor stabilite și a obținerii rezultatelor scontate prin urmărirea consecventă a proceselor și relațiilor educaționale la nivel de sistem și instituție de învățământ profesional tehnic.

Din momentul demarării procesului de implementare, prevederile curriculumului devin norme care au scopul să reglementeze activitatea tuturor actanților implicați direct în procesul educațional (manageri școlari, profesori și elevi), precum și posibilitățile de intervenție educativă a actanților adiacenți, părinților, comunității etc.

Obligativitatea realizării prevederilor curriculare va asigura constituirea unui parcurs de formare profesională coerent, derulat conform unor standarde înalte de calitate, care permit evaluarea permanentă, unitară și obiectivă a rezultatelor instruirii în scopul ameliorării învățării. Aceste prevederi sunt subordonate unei filozofii educaționale în care libertatea de decizie, inițiativa, creativitatea și gândirea critică prevalează.

Implementarea curriculumului se va face la nivel strategic și la nivel operațional.

La *nivel strategic* va fi dezvoltat și implementat un plan de acțiuni care va include principalele etape ale procesului ca atare, corelate pe orizontală cu măsurile aferente din domenii conexe precum dezvoltarea de materiale și resurse de predare – învățare – evaluare, formarea continuă a cadrelor didactice, evaluarea rezultatelor instruirii ș.a.m.d.

La *nivel operațional* vor fi dezvoltate și implementate planuri de acțiuni care vor include obiective precise, alocare de resurse umane, materiale și financiare, responsabilități, rezultate așteptate, indicatori de realizare. Nivelul operațional va fi realizat sub două aspecte, esențialmente practice – cel managerial și cel metodologic.

Monitorizarea implementării curriculumului se va face intern și extern.

La nivel *intern* monitorizarea se va realiza de către managementul instituțiilor de învățământ profesional tehnic și a unităților economice care realizează învățământul dual.

La nivel *extern* monitorizarea se va realiza periodic de către Ministerul Educației și Cercetării și Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

6.2. Cadrul instituțional

Cadrul instituțional de elaborare, implementare și monitorizare a curriculumului va include:

- Ministerul Educației și Cercetării, cu rol de aprobare a documentelor curriculare, de coordonare și de monitorizare a procesului de implementare.
- Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, cu rol de evaluare și acreditare a programelor de formare profesională de nivelurile 3, 4 și 5 ISCED.
- Centrele de excelență în învățământul profesional tehnic, cu rol de coordonare a proceselor de elaborare a documentelor curriculare, de promovare a inovațiilor în domeniul de formare profesională, consultanță.
- Instituțiile de învățământ profesional tehnic și unitățile economice care realizează învățământul dual cu rol de creare a condițiilor de realizare a prevederilor curriculare, de furnizare a informațiilor privind procesul de implementare a curricula și a calității formării profesionale.

Instituțiile antrenate în implementarea și monitorizarea curriculumului vor realiza următoarele categorii de funcții ale conducerii manageriale:

- de planificare și organizare;
- de orientare-îndrumare metodologică a procesului de învățământ;
- de reglare și autoreglare a sistemului, a instituțiilor de învățământ și a proceselor de studii.

6.3. Competențele Ministerului Educației și Cercetării

În implementarea și monitorizarea Curriculumului, rolul Ministerului Educației și Cercetării va consta în:

- aprecierea stării sistemului învățământului profesional tehnic, în general, și a unor elemente aparte;
- determinarea situațiilor care avantajează implementarea curriculumului la nivel de sistem de învățământ;
- identificarea riscurilor posibile care pot îngreuna implementarea curriculumul la nivel de sistem;
- proiectarea sistemică, ciclică și continuă a procesului de implementare și a resurselor umane și materiale necesare conform prevederilor curriculare;
- asigurarea cu resurse umane și materiale necesare implementării integrale a prevederilor curriculare;
- coordonarea activităților educaționale determinate de concepția curriculară;

- utilizarea procedurilor specifice de evitare a eventualelor riscuri ce pot apărea în procesul de implementare a noilor prevederi curriculare;
- monitorizarea calității implementării prevederilor curriculare;
- evaluarea dinamicii realizării prevederilor curriculare la nivel de sistem;
- alocarea de mijloace financiare și materiale în conformitate cu costurile de formare profesională în meserie/profesie, specialitate.

În aspect metodic, implementarea curriculumului se produce prin elaborarea produselor curriculare-suport: ghiduri pentru profesori, resurse de predare/învățare, inclusiv manuale școlare și resurse deschise de învățare, materiale didactice etc. În acest aspect, Ministerul Educației și Cercetării:

- elaborează/emite documente normative care se referă la acțiuni metodic-reglatoare care facilitează implementarea curriculumului;
- organizează activități de formare/informare a managerilor și a personalului didactic cu referire la aspectele conceptual-metodice ale procesului educațional;
- coordonează conceptual elaborarea suporturilor metodice (manuale, ghiduri etc);
- alocă resursele necesare pentru elaborarea și gestionarea suporturilor metodice;
- evaluează eficiența utilizării suporturilor metodice;
- stabilește criteriile de evaluare a performanței în formarea profesională.

6.4. Competențele instituțiilor de învățământ

În implementarea și monitorizarea curriculumului, sarcinile instituțiilor de învățământ profesional tehnic constau în:

- autoevaluarea calității din cadrul instituțiilor de învățământ;
- identificarea situațiilor care avantajează implementarea curriculumului la nivelul fiecărei instituții de învățământ sau a unităților economice care realizează învățământul dual;
- identificarea riscurilor care ar putea încetini sau îngreuna implementarea curriculumului la nivelul instituțiilor de învățământ și al unităților economice care realizează învățământul dual;
- coordonarea sistemică, ciclică și permanentă cu Ministerul Educației și Cercetării a modalităților de realizare a activităților curriculare prevăzute;
- elaborarea unui plan managerial de acțiuni în vederea implementării prevederilor curriculare;
- alocarea de resurse umane și materiale necesare pentru realizarea prevederilor curriculare;
- autoevaluarea proceselor și a rezultatelor de implementare a prevederilor curriculare în instituțiile de învățământ.

În aspect metodic, instituțiile de învățământ profesional tehnic:

- promovează prevederile conceptuale ale curriculumului;
- informează cadrele didactice despre demersul metodic al realizării prevederilor curriculare;
- furnizează consultări colective necesare cadrelor didactice, reprezentanților entităților economice în vederea realizării prevederilor curriculare;
- propune modalități de îmbunătățire a calității procesului educațional.

7. Cadrul didactic și curriculum

Dintre toți factorii implicați în procesul de formare profesională, beneficiarii principali ai curriculumului pentru învățământul profesional tehnic sunt elevii și cadrele didactice. Paradigma curriculară pune accent pe parteneriatul dintre profesor și elev, evidențiază rolul activ al elevului în formarea profesională, dar în același timp, conștientizăm faptul, că profesorul este cel care coordonează procesul de formare profesională. În virtutea funcțiilor profesionale și obligațiilor civice, cadrele didactice sunt responsabile de calitatea formării profesionale și de calitatea dimensiunilor de personalitate ale elevului.

Cadrele didactice trebuie să proiecteze, să organizeze și să realizeze procesul de formare profesională, care, fiind încadrat în limitele educației formale, deține un caracter organizat și strict subordonat unor finalități prestabilite. În aceste condiții, cadrele didactice vor respecta prevederile de politică educațională și vor realiza finalitățile curriculare. Curriculumul reprezintă pentru cadrele didactice, un standard al activității didactice, realizarea căruia este, în același timp și un indicator de calitate al activității profesionale a acestora.

Prevederile curriculare determină așa-zisul minim curricular pe care trebuie să-l realizeze profesorul împreună cu elevul. Deoarece curriculumul este elaborat în baza standardului de calificare, profesorul trebuie să respecte modul de transpunere a rezultatelor învățării din standardele de calificare în curriculum. Profesorul este obligat:

- să respecte paradigma educațională și concepția formării profesionale, promovată prin curriculum;
- să realizeze finalitățile proiectate în curriculum în limitele dimensiunii temporare prestabilite;
- să realizeze activitatea didactică prin formele de organizare a procesului de studiu, indicate în curriculum: activități teoretice, activități practice, stagii de practică.

Remarcăm însă, caracterul creativ al activității profesorului. Cadrele didactice, implicate în formarea profesională, pot interveni în procesul didactic, având dreptul să opereze anumite îmbunătățiri pe următoarele dimensiuni:

- modificarea demersului didactic în cadrul unei unități de curs. Profesorul poate modifica succesiunea însușirii unităților de învățare, în limita respectării logicii procesului de formare profesională;
- axarea procesului de instruire pe formarea unor competențe profesionale, cerute în mod deosebit pe segmentul pieței muncii sau de către anumiți angajatori;
- amplificarea volumului și complexității rezultatelor învățării, dar în limitele descriptorilor specifici nivelului de calificare;
- elaborarea strategiilor didactice, cu accent pe îmbinarea optimă a formelor de organizare a procesului didactic și pe utilizarea metodelor eficiente de predare – învățare- evaluare.
- adaptarea prevederilor curriculare la posibilitățile instituției, dar fără a neglija realizarea obiectivelor curriculare;
- valorificarea bunelor experiențe și tradiții ale instituției de învățământ în domeniul pregătirii profesionale.

8. Evaluarea curriculumului

Evaluarea curriculumului în învățământul profesional tehnic are un rol esențial în asigurarea calității educației și a relevanței programelor de formare profesională tehnică. În acest sens:

- evaluarea curriculumului permite identificarea punctelor forte și a și a punctelor slabe din programele de studiu, facilitând astfel îmbunătățiri continue;
- prin evaluare, curriculumul poate fi adaptat pentru a răspunde nevoilor actuale ale pieței muncii, asigurând că absolvenții au competențele necesare;
- se asigură implicarea angajatorilor, profesorilor și elevilor în procesul de evaluare și, astfel, se contribuie la obținerea unei perspective cuprinzătoare asupra eficienței curriculumului;
- evaluarea periodică a curriculumului încurajează inovația în metodele de predare și în conținutul educațional, adaptându-se la schimbările tehnologice și sociale;
- se asigură menținerea standardelor educaționale și obținerea acreditărilor necesare pentru programele de formare profesională;
- evaluarea curriculumului contribuie la dezvoltarea competențelor profesionale ale elevilor, pregătindu-i pentru provocările profesionale.

8.1. Asigurarea calității în proiectarea curriculară

Calitatea în învățământul profesional tehnic reprezintă un deziderat major și semnifică reușita formării profesionale în raport cu finalitățile prestabilite în Cadrul Național al Calificărilor. O formare profesională de calitate înseamnă asigurarea unui nivel de pregătire care să permită absolventului unei programe de instruire profesională să îndeplinească sarcinile de lucru așa cum sunt ele definite în standardele ocupaționale și/sau standardele de calificare.

În procesul de proiectare curriculară în învățământul profesional tehnic se va ține cont de următoarele aspecte:

- calitatea în formarea profesională este determinată și apreciată în raport cu corespunderea finalităților formării profesionale cu contextul real al integrării profesionale;
- calitatea formării profesionale este influențată de calitatea politicilor educaționale (prevederi conceptuale și situația economică reală);
- calitatea formării profesionale este influențată de funcționalitatea sistemului de învățământ, a condițiilor reale de realizare a procesului educațional;
- calitatea formării profesionale este influențată de calitatea resurselor umane implicate în procesul de predare și de management educațional;
- calitatea în învățământul profesional tehnic se apreciază prin eficacitate: raportul dintre obiectivele educaționale propuse și rezultatele învățării/finalitățile obținute la sfârșitul programului de formare profesională;
- calitatea în formarea profesională se apreciază prin eficiență: raportul dintre investiții și rezultatul așteptat (absolvenți deținători de competențe, capabili să-și exercite funcțiile profesionale în condițiile socioeconomice existente, motivați să se angajeze conform calificării și să persevereze în autorealizarea profesională).

Calitatea în formarea profesională este în legătură directă cu performanța. Performanța este indicatorul competenței profesionale și al capacității de manifestare a elevului ca efect. Performanța profesională este actul eficient care stabilește echilibrul dintre individ și mediul său de activitate profesională. La rândul ei, performanța, ca indicator al calității, se verifică permanent prin evaluare și monitorizare la toate nivelurile: curricular, managerial, rezultatele învățării etc.

8.2. Criterii de evaluare

Evaluarea curriculumului se va efectua în baza următoarelor criterii:

- coerența cu ocupațiile stabilite în Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova;
- conformitatea cu nivelurile de calificare din Cadru Național al Calificărilor și cu rezultatele învățării descrise în standardul de calificare;
- orientarea spre strategii și tehnologii didactice ce contribuie la formarea și dezvoltarea dexterităților și abilităților profesionale;
- fundamentarea curriculumului pe inovații și realizări tehnologice moderne;
- receptivitatea la necesitățile pieții muncii;
- respectarea logicii științifice și a didacticii învățământului profesional tehnic.

8.3. Organizarea procesului de evaluare

Evaluarea calității curriculumului se face prin:

Evaluare externă. Se realizează în procesul de evaluare de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare sau de o altă agenție de evaluare a calității, acreditată conform standardelor internaționale și/sau inclusă în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior.

Evaluarea externă are un caracter ciclic și conduce la acreditarea sau neacreditarea programului de studii și a instituției de învățământ.

Evaluarea internă. Această evaluare se face de către structurile/comisiile interne de asigurare a calității din cadrul instituției de învățământ și vizează anumite aspecte ale procesului de formare profesională sau funcționalitatea și calitatea programului de studii. Evaluarea internă are următoarele funcții: de informare despre calitatea studiilor; de diagnostic cu referire la starea lucrurilor în procesul de formare profesională, la eficiența sau ineficiența unor intervenții în procesul de formare profesională; de identificare a resurselor pentru implementarea inovațiilor.

Autoevaluarea. Autoevaluarea este efectuată de către echipa responsabilă de realizarea programului de studii din cadrul instituției de învățământ. Autoevaluarea are o frecvență mai mare decât evaluarea externă și evaluarea internă, de obicei, ea se face semestrial. Metodologia de autoevaluare se va baza pe criterii și indicatori similari metodologiei de evaluare internă și evaluare externă. În acest fel va fi asigurat un feedback permanent, care va fi utilizat ca mecanism reglator al funcționării programelor de studii.

Indiferent de tipul evaluării, evaluarea curriculumului se va efectua cu participarea obligatorie a reprezentanților comitetelor sectoriale, iar în cazul sectoarelor în care astfel de comitete încă nu există – a reprezentanților asociațiilor profesionale, ai întreprinderilor de profil.